Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

Lukiolaisen sijoitusopas

Miika Lamminmäki

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
2015

Tiivistelmä

Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

Tekijä
Miika Lamminmäki

Koulutusohjelma
Liiketalous

Opinnäytetyön otsikko
Lukiolaisen sijoitusopas

Sivu- ja liitesivumäärä
27 + 16

Lukiolaisen sijoitusopas esittelee sijoittamista suomalaiselle lukiolaiselle sopivalla tavalla. Opinnäytteen teoreettinen tausta käydään läpi vaiheittain viidessä luvussa ja itse produkti, Lukiolaisen sijoitusopas, on opinnäytteen liitteenä. Tavoitteena on tuottaa selkeä ja tiivis lukupaketti, jonka kautta lukiolainen ymmärtää sijoittamisen perusteet ja samalla tarjota pohja mahdollisille tulevaisuuden opiskeluille tai työelämälle sijoittamisen parissa.
Opinnäyte on toteutettu palvelemaan kohderyhmäänsä, joten sijoittamista on käsitelty aloittelijan näkökulmasta. Vaativimmat sijoitusmuodot ja sijoitusstrategioiden yksityiskohtien analysoiminen on näin ollen rajattu opinnäytteen ulkopuolelle.

Sijoittamista käsitellään ensin yleisellä tasolla ja lukijalle avataan olennaisimpia käsitteitä kuten inflaatiota ja hajauttamista sekä tuottoa ja riskiä. Erilaiset sijoituskohteet esitellään pääpiirteittäin ja niiden ominaisuuksia vertaillaan esimerkiksi tuoton ja riskin näkökulmasta. Opinnäytteeseen on sisällytetty käytännön ohjeita sijoittamiseen arvo-osuustilin perustamisesta ja kaupankäynnin vaiheista lähtien. Myös sijoitusstrategian muodostamista ja sijoittamisen verotusta käydään läpi nimenomaan sijoittamisen aloittelijan näkökulmasta. Lukiolaisen sijoitusopas tarjoaa sijoittamisesta innostuvalle lukijalle lukuehdotuksia ja avaa yrityksen vuosikertomusta ja tilinpäätöstä sijoittamisen työkaluina. Opinnäytteessä esitellään tärkeimmät tunnusluvut sijoittajan näkökulmasta.

Opinnäyte on toteutettu aikavälillä toukokuu 2015 - lokakuu 2015. Lähteinä on käytetty alan kirjallisuutta ja tutkimuksia sekä internetin ajankohtaisia pörssitietoja ja -uutisia. Lähdemateriaali on tiivistetty sijoitusoppaaksi, jonka lukeminen auttaa hahmottaan sijoittamisen maailmaa, joka voi olla monelle lukiolaiselle entuudestaan täysin vieras.

Asiasanat
Sijoitus, tuotto, riskit, osakkeet, velkakirjat, rahastot.

Sisällys

1 Johdanto ... 1
2 Sijoittaminen ... 2
2.1 Tuotto ja riski ... 4
2.2 Hajauttaminen ... 7
3 Sijoituskohteet ... 9
3.1 Osakkeet ... 9
3.2 Korkoinstrumentit ... 10
3.3 Rahastot ... 11
3.4 Vakuutukset ... 13
3.5 Johdannaiset ... 13
4 Sijoittaminen käytännössä ... 16
4.1 Kaupan käyminen ... 16
4.2 Sijoitusstrategioita ... 16
4.3 Verotus ... 17
5 Mistä lisätietoa sijoittamiseen? ... 19
5.1 Vuosikertomus ... 19
5.2 Tilinpäätös ... 21
5.2.1 Tuloslaskelma ... 21
5.2.2 Tase ... 23
5.3 Tunnuslukuja ... 24
Pohdinta ... 26
Lähteet ... 28
Lukiolaisen sijoitusopas ... 33

1 Johdanto

Instagram ja sosiaalinen media ovat tehneet kadehtimisesta helpompaa kuin koskaan aiemmin. Napin painalluksella selviää, kuka lomailee missäkin päin maailmaa ja kuka on ostanut uusia merkkivaatteita. Vaikka maailma on pienentynyt viime vuosikymmenien aikana ja suomalaisen nykynuoren on helpompi lähteä ulkomaanmatkalle kuin 70-luvun lukiolaisen, löytyy internetin kuvavirtaa kahlatessa loputtomasti unelmia, joiden toteuttaminen vaatii vaurastumista. Haaveet vaurastumisesta on mahdollista toteuttaa.

Tämän opinnäytteen tavoitteena on antaa Suomen nuorisolle työkalut sijoittamiseen ja sitä myöten vaurastumisen tavoitteluun. Se, onko rikastuminen itsessään tavoittelemisen arvoista ja täyttyykö elämä vain loputtomia haavekuvia jahtaamalla, jääköön lukijan pohdittavaksi. Taitava myyjä luo asiakkaalle tarpeen ja tarjoaa sitten tuotetta, jolla tarve on mahdollista täyttää. Rikastuminen on tarve ja tuote on sijoittaminen, jonka ohella asiakkaalle eli lukijalle myydään pyyteetön sivutuote: opinnäytteen tavoite on paitsi perehdyttää suomalaiset lukiolaiset sijoittamiseen rikastumisen välineenä, myös auttaa lukijaa hahmottamaan rahamarkkinoita jo ennen siirtymistä korkeakouluopintoihin tai työelämään. Opinnäyte sopii myös pankkien markkinointimateriaaliksi tai opetuksen apuvälineeksi kouluihin. Tarkoitus on luoda helppolukuinen paketti, jota asiaan täysin perehtymätönkin ymmärtää. Sijoitusoppaan teoreettinen viitekehys käydään läpi seuraavissa neljässä luvussa ja itse Lukiolaisen sijoitusopas on opinnäytteen liitteenä.

Pörssisäätiön Taloustutkimuksella toteuttaman haastattelututkimuksen mukaan vuonna 2012 enemmistö suomalaisista oli sitä mieltä, että oma talous on hyvällä pohjalla. Siitä huolimatta kaksi kolmasosaa kertoi, etteivät rahat riitä sijoittamiseen (Pörssisäätiö 2012). Samana vuonna tehdyn Finanssialan Keskusliiton tutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisten kotitalouksien rahoitusvarallisuudesta on pankkien talletustileillä, loput pörssiosakkeissa, sijoitusrahastoissa, vakuutussäästöissä ja selvästi pienin osa joukkovelkakirjoissa (Finanssialan Keskusliitto 2012). Suomalaisilla vaikuttaa siis olevan käsitys, että sijoittamisen aloittaminen vaatii suuria rahasummia. Sijoittamisen hyviä puoli on, että sitä voi harjoittaa pienilläkin erillä. Olennaista on se, että aloittaa aikaisin.

2 Sijoittaminen

Sijoittaminen tulee ajankohtaiseksi, kun normaalien menojen jälkeen jää ylimääräistä rahaa. Mikäli suunnitelmaa säästämisestä tai sijoittamisesta ei ole tehty, rahat saattavat kadota helposti heräteostoksiin, vaikka jo pienellä suunnitelmallisuudella samoilla rahoilla oltaisi voitu toteuttaa tulevaisuuden suurempiakin unelmia. Toinen vaihtoehto on laittaa rahat pankkitilille, mutta tällöinkin niiden arvo laskee talletustilien matalien korkojen ja yleisen hintatason kasvun myötä. Sijoittaminen tarjoaa vaihtoehdon, jossa säästöt on mahdollista saada kasvamaan. Sijoittamisen aloittaminen on onneksi helppoa. Jo pienellä rahamäärällä on mahdollista päästä mukaan ja aiheesta löytyy erinomaisia oppaita. Tässä luvussa esitellään sijoittamista yleensä ja siihen liittyvää sanastoa.

Sijoittaminen tarkoittaa varojen kasvattamista. Asunto on yleisimpiä kotitalouksien sijoituskohteita. Muita sijoituskohteita ovat esimerkiksi arvopaperit, raaka-aineet ja metsät. Säästämisen ja sijoittamisen raja on häilyvä, mutta tässä opinnäytteessä sijoittamiseksi mielletään toiminta, jonka tarkoituksena on saavuttaa tuottoa silläkin uhalla, että pahimmassa tapauksessa sijoitetut varat voidaan menettää jopa kokonaan. Näin ollen esimerkiksi pankkien talletustilit on rajattu sijoittamisen ulkopuolelle. Sijoittaminen tapahtuu tavallisesti käymällä kauppaa sijoituskohteilla ja niiden hallussapidolla. (Pesonen 2011, 10-11.)

Myös aloittelevan sijoittajan täytyy ymmärtää, että rahan arvo muuttuu. Jos sijoitussalkku tuottaa vuodessa 2,0 % tuoton, mutta hinnat ovat nousseet saman vuoden aikana 3 %, ovat sijoittajan varat itse asiassa huvenneet. Inflaatio tarkoittaa yleisen hintatason nousua. Hintojen nousu voi johtua kysyntäinflaatiosta, jolloin tavaroiden ja palveluiden kysyntä ylittää tarjonnan ja hinnat nousevat. Kustannusinflaatio taas syntyy, kun esimerkiksi työvoima- tai raaka-ainekustannusten nousu vaikuttaa suoraan verrannollisesti hintoihin. Inflaation vastakohta deflaatio tarkoittaa taas hintatason laskua. (Taloussanomat 2015a.) Inflaatio nakertaa rahoja paitsi tyynyn alla ja säästöpossussa myös pankin talletustilillä. Kuva 1 havainnollistaa graafisesti kuluttajahintaindeksin prosentuaalisia vuosimuutoksia eli inflaatiota tai deflaatiota Suomessa 2000 –luvulla (Tilastokeskus 2015).

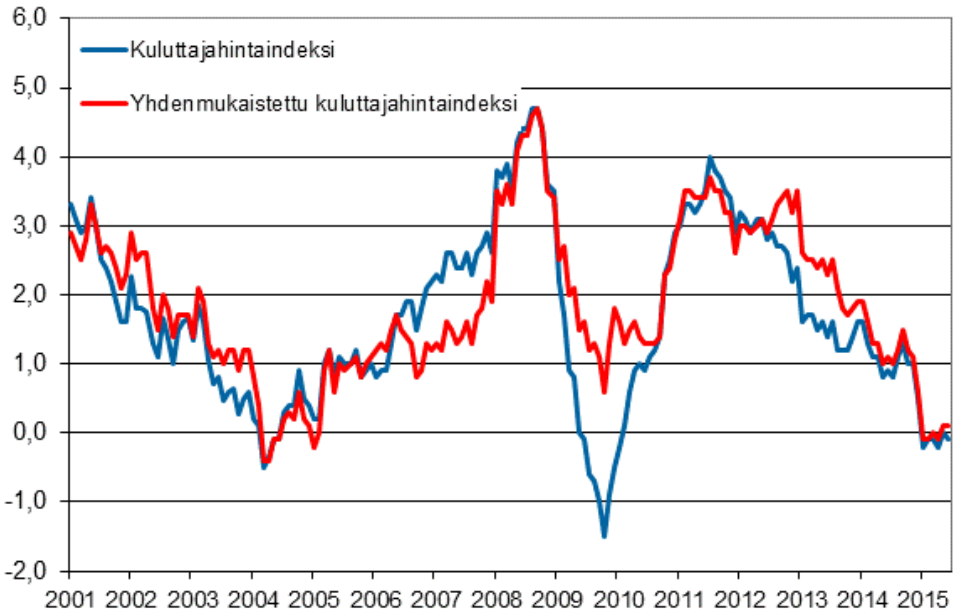

Kuva 1. (Tilastokeskus 2015.)

Kuvassa 2. on Kauppalehden listaamana pankkien säästötileille maksamia korkoja. Talletuksille maksettavista koroista peritään lähdeveroa. Lähdevero on ollut vuodesta 2012 30%. (Verohallinto 2015a.) Reaalituotoksi esimerkiksi Nordeassa muodostuisi 0,1%*30% = 0,07%. Viime vuosina hintojen nousu on ollut maltillista ja ajoittain jopa negatiivista, mutta kuvan 1 kuvaajaa ja kuvan 2 arvoja vertaamalla selviää, että pääsääntöisesti hintojen nousu on ollut korkeampaa kuin pankkien säästötilille myöntämä korko.

Säästötilit			
Pankki	**%**	**Pvm**	**Huom**
Aktia	0.25-0.75	29.07.	
Danske Bank*	0.50	30.07.	
Handelsbanken*	0.00-0.15	30.07.	
Helsingin OP*	0.00-0.50	23.07.	
Hypo*	0.60-0.80	30.07.	
Nooa Säästöpankki*	0.15-0.85	30.07.	
Nordax Finans*	1.65	30.07.	Nostorajoitus
Nordea*	0.10	30.07.	
Nordnet*	0.15	16.07.	
S-Pankki*	0.10-0.20	30.07.	
Suupohjan Op, Hki	0.35	30.07.	Nostorajoitus
TF Bank*	1.60	30.07.	Nostorajoitus

Kuva 2. (Kauppalehti 2015e.)

2.1 Tuotto ja riski

Riski kuulostaa vaaralliselta ja keinotteluun kuuluvalta termiltä sijoittamiseen perehtymättömän korvaan. Sijoittamisessa riski tarkoittaa epävarmuutta tulevista tuotoista (Nordea 2012c). Eli siinä missä sijoitus saattaa epäonnistua, on myös mahdollisuus tuottoihin. Sijoittamiseen liittyviä riskejä ei tule kuitenkaan väheksyä, mutta ennemmin kannattaa ottaa niistä selvää, kuin luopua sijoittamisesta kokonaan niihin liittyvien ennakkoluulojen takia.

Sijoittamisessa tuotto ja riski kulkevat aina käsi kädessä. Mikäli halutaan suuria tuottoja, on oltava valmis ottamaan suuria riskejä. Tässä luvussa käsitellään erilaisia riskejä, niiden hallintaa sekä niiden suhdetta tuottoon. Sijoittamisessa ei ole tarkoitus poistaa kokonaan sijoituksiin liittyviä riskejä, koska tällöinhän myös tuottomahdollisuudet katoaisivat. Olennaista on tunnistaa oma riskitaso eli se, kuinka paljon on valmis sietämään riskiä ja mahdollisia rahanmenetyksiä. (Pesonen 2011, 27-28.)

Volatiliteetti on sijoittamiseen liittyvän riskin mittayksikkö. Kuten todettua, sijoittamisessa riski on myös mahdollisuus. Volatiliteetti kuvaa sijoituskohteen tuoton vaihtelevuutta. Pienen volatiliteetin omaavien sijoituskohteiden kurssit heilahtelevat vähän, suuren volatiliteetin omaavien sijoituskohteiden kurssit taas muuttuvat voimakkaasti ylös tai alas. Volatiliteetti lasketaan sijoituskohteen menneiden päivätuottojen keskihajonnasta. Esimerkiksi jos sijoituskohteen volatiliteetti on 20 prosenttia ja tuotto-odotus 10 prosenttia, sen tuotto on kahtena vuotena kolmesta välillä -10% - +30% (Puttonen & Repo 2011, 88). Volatiliteetti on hyvä keino arvioida sijoituskohteiden taipumusta kurssivaihteluihin, mutta se perustuu historiatietoihin, joten täydellisestä riskimittarista ei kuitenkaan ole kyse. (Pesonen 2011, 28.)

Kun volatiliteetti, tuotto ja markkinoiden riskitön korko ovat tiedossa tietyltä ajanjaksolta, voidaan eri sijoitusten toteutuneita tuottoja suhteessa otettuun riskiin verrata keskenään Sharpen luvun avulla. Luku saadaan vähentämällä sijoituskohteen tuotosta riskitön tuotto ja jakamalla tulos volatiliteetilla. Mitä suurempi saatu arvo on, sitä paremmin sijoituskohde on tuottanut suhteessa otettuun riskiin. (Taloussanomat 2015d.)

Korkoriski tarkoittaa epävarmuutta korkotason vaihtelusta. Korkotason noustessa pankkien talletuksille maksamat korot nousevat ja niiden houkuttelevuus osakkeisiin nähden nousee, mikä vaikuttaa negatiivisesti osakekursseihin. Yrityskohtaisesti ajateltuna jyrkkä korkotason nousu saattaa aiheuttaa vaikeuksia velkaantuneelle yritykselle, jonka korkomenot kasvavat korkotason noustessa. (Hämäläinen 2005, 57.) Velkakirjoihin sijoitettaessa korkotason noustessa velkakirjan arvo laskee ja korkojen laskiessa velkakirjan arvo nousee. Koska korkotason ennustaminen on sitä vaikeampaa mitä pidemmälle tulevaisuu-

teen katsotaan, on velkakirjoissa aina sitä suurempi korkoriski mitä pidempi velkakirjan juoksuaika on. (Nikkinen, Rothovius & Sahlström 2002, 94-95.)

Liikeriski tai yritysriski on osakesijoittamisen olennaisimpia käsitteitä. Käytännössä se tarkoittaa yrityksen kannattavuutta, tulevaisuuden näkymiä, kasvua, markkina-asemaa ja niin edelleen. Huonoimmassa tilanteessa yritys menee konkurssiin ja sijoittaja saattaa hävitä kaikki yritykseen sijoittamansa rahat. Liikeriskiä vastaan voi suojautua hajauttamalla sijoituksia erilaisiin yrityksiin. (Lindström & Lindström 2011, 53.)

Toisin kuin liikeriski, markkinariski koskee samalla useita yrityksiä. Esimerkiksi suhdannemuutokset, taloudelliset ja poliittiset kriisit, inflaatio ja kansainvälinen terrorismi vaikuttavat jokseenkin samalla lailla eri osakkeiden kursseihin. (Lindström 2005, 40.) Markkinariskiä kutsutaan myös systemaattiseksi riskiksi (Erola 2009, 142).

Inflaatio tarkoittaa siis hintatason nousua eli rahan arvon laskua (Hämäläinen 2003, 106). Sijoittajan kannattaa ottaa selvää, minkälaisia tuottoja sijoituskohteelta on realistista odottaa ja ylittävätkö ne inflaatioennusteet. Rahoitusriskiä sijoittaja voi taas arvioida tutkimalla yhtiön taseesta sen rahoitusrakennetta. Onko yritys ylivelkaantumisvaarassa vai onko riittävä osuus rahoituksesta katettu omalla pääomalla? (Taloussanomat 2015c.)

Likviditeettiriski tarkoittaa yritykselle maksuvalmiusriskiä (Taloussanomat 2015b), mutta sijoittamisesta puhuttaessa likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, kuinka helposti sijoitus on muutettavissa käteiseksi. Huonon likviditeetin arvopapereita on hankala saada myytyä. Likviditeettiriski syntyy, kun arvopaperin osto- ja myyntitarjoukset loittonevat toisistaan. Niiden väliin jäävää erotusta kutsutaan spreadiksi. Erityisesti yritysten joukkovelkakirjoihin sijoittaessa kannattaa ottaa likviditeettiriski huomioon laskelmia tehdessä, sillä osto- ja myyntikurssien erot tapaavat olla usein suuria. (Nikkinen ym. 2002, 96.) Kauppalehden internetsivujen Pörssi –välilehdellä löytyy tilastoja pörssin vaihdetuimmista osakkeista. Kirjoituspäivänä kymmenen vaihdetuinta osaketta olivat Nokia, Kone, Fortum, Sampo A, Nordea Bank, Neste, Wärtsilä, Stora Enso R, UPM-Kymmenen ja Nokian Renkaat, jotka ovat kaikki suuria yrityksiä. Pörssin vähiten vaihdetuimmat olivat Glaston, Lemminkäinen, SSH Comm. Security, Saga Furs C, Pohjois-Karjalan Kirjapaino (LP), Etteplan LP), Oriola-KD A, Elecster A, Digia ja Innofactor (LP). (Kauppalehti 2015m.) Likviditeettiriski vaikuttaisi tämän havainnon perusteella olevan suurempi pienillä yrityksillä.

Valuuttariski syntyy, kun sijoitetaan euroalueen ulkopuolelle. Valuuttakurssien heilahtelu voi olla tuottoisaa, mutta valuuttariski saattaa realisoitua myös negatiivisesti. (Lindström & Lindström 2011, 54.)

Maariskistä ja poliittisesta riskistä puhutaan joskus samana asiana, mutta maariski on käsitteenä laajempi. Käytännössä se tarkoittaa riskiä, joka koskee tiettyyn maahan sijoitettuja varoja. Sijoituskohteen kotimaata saattaa kohdata esimerkiksi taloudellinen kriisi, sota tai yritysten toimintaa voidaan rajoittaa. Nämä tekijät voivat vaikuttaa maan yritysten asemaan ja samalla sijoittajien osaketuottoihin. (Lindström & Lindström 2011, 54.)

Satunnaiset riskit ovat nimensä mukaisesti arvaamattomia tapauksia, jotka saattavat realisoitua milloin vain. Yrityksen on mahdollista suojautua esimerkiksi vakuutuksilla tulipalojen tai vesivahinkojen kaltaisten tapausten varalta. Sijoittaja voi tässä tapauksessa lähinnä toivoa parasta sijoituksiensa puolesta. (Hämäläinen 2003, 109.)

Informaatioriski koskee lähinnä pieniä yrityksiä, jotka eivät ole analyytikkoseurannassa. Riski syntyy, mikäli yrityksen tiedotusvolyymi on heikkoa, eikä sijoittaja saa välttämättä tarvittavaa määrää tietoa yrityksen tilanteesta. (Lindström 2005, 41.)

Kaikki riskit eivät ole piensijoittajan näkökulmasta yhtä suuria vaikuttavuudeltaan. Satunnaisen riskin realisoituminen kuten vesivahinko yrityksen varastolla on ikävä uutinen, mutta yritysriskin negatiivinen realisoituminen jopa konkurssin muodossa saattaa maksaa sijoittajalle koko sijoitusomaisuuden. Kukapa haluaisi ostaa konkurssiin menneen yrityksen osakkeita. Esitellyt riskit on kerätty sijoittajan näkökulmasta vaikuttavimmasta vähiten vaikuttavaan.

1. Liikeriski. Tunne yritykset joihin sijoitat. Onko odotettavissa kasvua vai vaikeat ajat? Rahoitusriskin ja yrityksen pääomarakenteen seuraaminen auttaa liikeriskin ja sijoituskohteiden tarkkailussa.
2. Markkinariski. Muista, että taloudellinen tai poliittinen kriisi saattaa laskea kaikkien omistustesi kursseja, joten jos tarvitset sijoitusvarallisuutesi vuoden päästä käteisenä, harkitse myös riskittömiä tai vähäriskisempiä sijoituskohteita.
3. Valuuttariski. Ulkomaille sijoitettaessa sijoituskohteet tulee niin ikään tuntea välttyäkseen ikäviltä yllätyksiltä. Vieraan valuutan alueelle sijoittaessa täytyy seurata paitsi yritystä, myös vieraan valuutan vaihteluita.
4. Korkoriski. Korkotason nousu ja lasku vaikuttavat kääntäen verrannollisesti omistamiesi velkakirjojen arvoon, joten tarkkaile korkoennusteita sijoituspäätöksiä tehdessäsi (Nikkinen ym. 2002, 94-95).
5. Likviditeettiriski. Sijoittaja säästää asuntoon, joka on tarkoitus ostaa tiettynä päivänä vuoden päästä. Hänen kannattaa valita salkkuun osakkeita, jotka on helposti muutettavissa käteiseksi.
6. Maariski. Sota tai muu kriisi saattaa ajaa koko maan talouden vaikeuksiin, joten ota huomioon, että sijoittaessasi yhteen maahan sijoitusvarallisuutesi on riippuvainen kyseisen alueen vakaudesta.
7. Inflaatioriski. Ota huomioon tuotto-odotuksia pohtiessasi, että vaikka salkkusi tuottaisi 5 % vuodessa, hintojen noustessa 3 % on varallisuutesi kasvanut oikeastaan vain 2 % verrattuna viime vuoteen.
8. Informaatioriski. Pienten yritysten joukosta saattaa löytyä potentiaalisia nousijoita, mutta isoja yrityksiä ja niiden uutisointia on helpompi seurata runsaamman uutisoinnin vuoksi.

9. Satunnainen riski. Esimerkiksi karismaattisen toimitusjohtajan kuolema saattaa vaikuttaa sijoittajan odotuksiin ja ajaa kurssit syöksyyn.

2.2 Hajauttaminen

Hajauttaminen on tärkeimpiä sijoittamiseen liittyviä käsitteitä. Se tarkoittaa sijoituskohteiden jakamista erilaisiin kohteisiin. Kyseessä on siis riskinhallinnan keino. Yleisestä käsityksestä poiketen erot sijoitussalkkujen pitkän aikavälin tuotoissa eivät ole seurausta niinkään yksittäisistä onnistuneista sijoituskohteiden valinnoista tai markkina-ajoituksista, vaan hajautuksen järjestämisestä. (Nordea 2012a.)

Maantieteellisellä hajautuksella tarkoitetaan sijoittamista eri puolille maailmaa, jolloin yksittäiseen maahan kohdistuva maariski pienenee. Sijoituksia voi hajauttaa myös esimerkiksi korkosijoituksiin ja osakkeisiin, joiden kurssikehitykset tasoittavat toisiaan erilaisissa markkinatilanteissa. Myös osakesijoituksia on mahdollista hajauttaa usealla tavalla. Tyypillisimpiä ovat toimialakohtainen sijoittaminen, hajauttaminen arvo- ja kasvuosakkeisiin ja sijoittaminen sekä nouseviin että laskeviin kursseihin. Ajallinen hajauttaminen on mahdollista järjestää helposti säännöllisellä kuukausisäästämisellä. (Nordea 2012a.)

Hajauttaessa etsitään siis erilailla käyttäytyviä arvopapereita. Esimerkiksi öljyn hinnan noustessa Neste Oil hyötyy ja sen kurssin voidaan olettaa vahvistuvan, mutta samalla Finnair ja muut lentoyhtiöt joutuvat vaikeuksiin kasvavien kustannusten takia (Hämäläinen 2005, 60). Korrelaatiolla tarkoitetaan sijoituskohteiden keskinäisiä liikkeitä mittaavaa lukua. Piensijoittaja voi rakentaa hajautetun osakesalkun ilman monimutkaisia matemaattisia malleja tarkkailemalla korrelaatiota mittaavia lukuja ja sitä myöten valitsemalla erilailla käyttäytyviä yrityksiä eri toimialoilta ja maantieteellisiltä alueilta. (Pesonen 2011, 30.)

Jo noin kymmeneen eri osakkeeseen sijoittaminen mahdollistaa epäsystemaattisen riskin vähentämisen lähes olemattomiin. Liika hajauttaminen ja yli kymmenen osakkeen salkut saattavat aiheuttaa piensijoittajalle myös ongelmia. Riittääkö aika kaikkien yhtiöiden seuraamiseen ja nousevatko kustannukset liian korkealle? Aloittelevalle sijoittajalle erinomainen tapa huolehtia hajautuksesta on sijoittaa rahastoihin. Ammattilainen huolehtii yhtiöiden valinnasta ja seuraamisesta. Rahastosijoittamisen kulujen hinnalla on mahdollisuus ostaa hajautus lukemattomiin yrityksiin ympäri maailmaa. (Hämäläinen 2005, 61.)

Kuvan 3 taulukkoon on kerätty esimerkki toimialoittain hajautetusta osakesalkusta. Sijoittajalla on ollut 1500 euroa käytettävissä ja tämä on päättänyt sijoittaa noin 1000 euroa osakkeisiin jakamalla rahasumman suhteellisen tasaisesti kymmenen yrityksen osakkeisiin. Loput rahat on laitettu riskittömälle talletustilille tasapainottaen osakesijoitusten riskiä. Kymmeneen osakkeeseen sijoittamalla sijoittaja on pyrkinyt minimoimaan epäsystemaat-

tisen riskin (Hämäläinen 2005, 61). Kaikki yritykset ovat eri toimialoilta, joten yhden toimialan vaikeudet eivät kaada koko salkkua. Myös maantieteellisestä hajautuksesta on huolehdittu valitsemalla mukaan yrityksiä, joiden toimialue ulottuu Suomen rajojen ulkopuolelle. Esimerkiksi Nokian renkaiden vuoden 2014 kokonaismyynnistä noin 60 % koostui Pohjoismaiden ulkopuolisesta myynnistä (Nokian renkaat 2015, 17).

Beta –sarakkeen luku kertoo, miten osakkeen kurssi on viimeisen vuoden aikana korreloinut vertailuindeksin eli tässä tapauksessa OMX Helsinki CAP –indeksin kanssa. Betan ollessa 1 osakkeen kurssi ja indeksi liikkuvat samassa suhteessa. Betan kasvaessa osake reagoi aina voimakkaammin ja samansuuntaisesti indeksin muutoksiin. (Kauppalehti 2015a.) Sijoittaja on siis valinnut mukaan osakkeita, jotka reagoivat erilaisella voimakkuudella markkinoiden muutoksiin, jottei esimerkiksi yleinen laskusuhdanne vedä yhtä voimakkaasti kaikkia kursseja mukanaan alas. Salkku on rakennettu pitkällä, vähintään kymmenen vuoden tähtäimellä, joten yksittäisten osakkeiden nousujen ja laskujen pitäisi pitkällä tähtäimellä tasata toisiaan.

Osake	**Toimiala**	**Avauskurssi 3.10.2015 (hinta)**	**Määrä/kpl**	**Määrä/€**	**Beta 12 kk**
Neste	Öljy ja kaasu	21,02 €	5	105,10 €	0,93
Outokumpu	Perusteollisuus	2,12 €	47	99,64 €	2,1
Kone	Teollisuustuotteet ja -palvelut	34,41 €	3	103,23 €	1,11
Nokian renkaat	Kulutustavarat	28,51 €	3	85,53 €	1,17
Orion A	Terveydenhuolto	34,71 €	3	104,13 €	0,94
Finnair	Kulutuspalvelut	3,51 €	28	98,28 €	0,54
Elisa	Tietoliikennepalvelut	30,18 €	3	90,54 €	0,86
Fortum	Yleishyödylliset palvelut	13,11 €	8	104,88 €	0,88
Nordea Bank	Rahoitus	10,14 €	10	101,40 €	1,05
Nokia	Teknologia	6,02 €	18	108,36 €	1,36
				1 001,09 €	

Kuva 3. (Kauppalehti 2015a, Kauppalehti 2015b, Kauppalehti 2015c, Kauppalehti 2015d, Kauppalehti 2015g, Kauppalehti 2015h, Kauppalehti 2015i, Kauppalehti 2015j, Kauppalehti 2015k, Kauppalehti 2015l, Kauppalehti 2015n.)

3 Sijoituskohteet

Finanssialan keskusliiton vuonna 2012 toteuttamasta tutkimuksesta käy ilmi, että suomalaisten kotitalousten rahoitusvarallisuus on jakautunut pääosin talletustileille, pörssiosakkeisiin, sijoitusrahastoihin, joukkovelkakirjoihin sekä vakuutussäästöihin (Finanssialan Keskusliitto 2012). Tämä opinnäyte määrittelee sijoittamisen toimintana, jossa on mahdollisuus menettää sijoitetut varat. Näin ollen talletustileihin ei paneuduta mainitsemista enempää. Osakkeet, korkoinstrumentit, rahastot ja vakuutukset ovat siis yleisimpien suomalaisten suosimien sijoitusmuotojen joukossa. Niiden lisäksi tässä luvussa esitellään johdannaiset, jotta sijoittaminen tulisi esiteltyä lukijalle laajemmin. Johdannaisten haastavuuden vuoksi ne on rajattu pois liitteenä olevasta aloittelevalle sijoittajalle suunnatusta Lukiolaisen sijoitusoppaasta. Myöskään sijoitusvakuutuksia ei esitellä tarkemmin Lukiolaisen sijoitusoppaassa, jotta opas pysyisi tiiviinä. Sijoitusvakuutuksiin verrattavissa olevien rahastojen kautta Lukiolaisen sijoitusopas perehdyttää kuitenkin myös epäsuoriin sijoitusmuotoihin.

3.1 Osakkeet

Osake tarkoittaa omistusosuutta osakeyhtiöstä. Osakeyhtiöitä on sekä yksityisiä että julkisia. Tässä opinnäytteessä keskitytään julkisiin osakeyhtiöihin, joiden osakkeilla käydään kauppaa pörssissä. Osakkeisiin sijoitettaessa tuotto muodostuu osakkeen arvonnoususta ja osingoista. Osakkeenomistajalla on myös oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja olla vaikuttamassa yhtiön päätöksiin. Pääsääntöisesti kun yhtiöllä menee hyvin, osakekurssit nousevat ja kun yrityksellä menee huonosti, osakekurssit laskevat. Osakkeen hinta määräytyy pörssissä osto- ja myyntitarjousten perusteella. Uutiset yrityksestä vaikuttavat ostokäyttäytymisen. Kun yrityksen odotetaan menestyvän tulevaisuudessa paremmin, löytyy markkinoilta ostajia, jotka korottavat tarjouksiaan saadakseen yhtiön osakkeita. Vastaavasti huonot uutiset saavat osakkeenomistajia myymään osakkeitaan pois alemmilla myyntitarjouksilla ja näin osakkeen kurssi laskee. (Pesonen 2011, 94-95.)

Osakkeet ovat yrityksille tapa hankkia rahoitusta. Listautumisannissa yhtiö listautuu pörssiin ja sen osakkeilla voidaan alkaa käydä julkisesti kauppaa. Yritykset voivat järjestää myös myöhemmin osakeanteja eli laskea liikkeelle uusia osakkeita. Osakkeenomistajilla tai mahdollisesti muilla määritellyillä sijoittajilla (suunnattu osakeanti) voi olla osakeanneissa etuoikeus uusiin osakkeisiin, mutta muulloin yrityksen listauduttua pörssiin voi kuka tahansa tulla omistajaksi ostamalla osakkeita. (Nikkinen ym. 2002, 12-13.)

Osakkeiden tuotto muodostuu siis arvonnoususta eli erotuksesta osto- ja myyntihinnan välillä, sekä osingoista. Osinko on osakekohtainen rahasumma, jonka yritykset maksavat

yleensä kerran vuodessa osakkeenomistajille. Yhtiökokous päättää, kuinka paljon osinkoa jaetaan vai jaetaanko ollenkaan. Usein tilikauden voitot käytetään sekä liiketoiminnan kasvattamiseen että osinkoihin. (Hämäläinen 2003, 33-34.)

Yhtiöiden ja osakkeiden jaottelu ja vertailu auttaa ymmärtämään niiden eroja ja ominaisuuksia sekä toimii työkaluna sijoitusten hajautuksen toteuttamisessa. Yksi tapa luokitella yrityksiä on jakaa ne arvo- ja kasvuyhtiöihin. Arvoyhtiöillä tarkoitetaan suuria ja menestyviä yrityksiä, jotka ovat vakiinnuttaneet asemansa liikemaailmassa. Arvoyhtiöihin sijoittaminen on pitkän tähtäimen ratkaisu, eikä tarkoituksen ole saavuttaa suuria tuottoja lyhyellä aikavälillä. Arvoyhtiöt ovat usein myös ahkeria maksamaan osinkoja. Kasvuyhtiö taas on pienempi yhtiö, jonka odotetaan tuottavan arvonnousun kautta suuriakin tuottoja lyhyemmällä tähtäimellä. Kasvuyhtiöt eivät yleensä maksa osinkoja, vaan käyttävät voitot kasvun rahoittamiseen. (Saario 2012, 154-155.)

Toimialaperusteinen luokittelu auttaa hahmottamaan pörssilistoja. Helsingin pörssissä yritykset on luokiteltu kymmeneen ryhmään seuraavasti:

- Öljy ja kaasu
- Perusteollisuus
- Teollisuustuotteet ja –palvelut
- Kulutustavarat
- Terveydenhuolto
- Kulutuspalvelut
- Tietoliikennepalvelut
- Yleishyödylliset palvelut
- Rahoitus
- Teknologia

(Kauppalehti 2015f.)

Hajautusta pohtiessaan sijoittaja voi käydä tutkimassa toimialajakoa esimerkiksi Kauppalehden internetsivujen Pörssi –välilehdellä (Kauppalehti 2015f). Näin sijoittaja voi varmistaa, etteivät kaikki sijoitetut varat ole riippuvaisia yhden toimialan menestyksestä.

Maailman osakkeet ovat tuottaneet aikavälillä 1900-2011 keskimäärin 8,6 % vuodessa, kotimaiset osakkeet taas samalla tarkastelujaksolla 13,1 % vuodessa. Tasaisen korkean keskimääräisen tuoton vastapainona maailman osakkeisiin liittyvä riski volatiliteetilla mitattuna on ollut samalla tarkastelujaksolla 17,7 % vuodessa. (Finanssivalvonta 2011.)

3.2 Korkoinstrumentit

Korkoinstrumentit tai korkosijoitukset jakautuvat kahteen ryhmään niiden juoksuajan eli maturiteetin mukaan. Laina-ajaltaan alle vuoden mittaisia instrumentteja kutsutaan lyhyen

koron sijoituksiksi. Pitkän koron eli laina-ajaltaan yli vuoden mittaiset korkosijoitukset ovat yleensä joukkovelkakirjoja. Käytännössä korkosijoittamisessa on kyse siitä, että joukko sijoittajia lainaa rahaa esimerkiksi valtiolle ja yritykselle. Hankintahinta on se summa, minkä lainanantaja maksaa lainanottajalle. Lainapääoman takaisinmaksun määrää kutsutaan nimellisarvoksi. (Pesonen 2011, 84.)

Lyhyen koron joukkolainat ovat suhteellisen vähäriskisiä ja niitä voi verrata pankkitalletuksiin. Myös tuotot ovat hyvin tiedossa etukäteen. Niihin sijoittaessa syntyy kuitenkin liikkeellelaskijariski eli mahdollisuus siihen, ettei lainanottaja pysty maksamaan velkaansa takaisin. Tämä koskee lähinnä yritysten liikkeelle laskemia velkakirjoja, ei valtion tai vastaavien vakavaraisten instituutioiden velkakirjoja. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2007, 96-98.)

Toisin kuin lyhyen koron velkakirjoissa pitkän koron joukkovelkakirjalainoissa velallinen maksaa vuosittain velkojalle korkoa, jota kutsutaan kuponkikoroksi. Tuottoa on mahdollista saada myös myymällä velkakirja kesken juoksuajan. Joukkolainat luokitellaan obligaatiolainoihin, joukkovelkakirjalainoihin, debentuureihin ja pääomalainoihin (Kallunki ym. 2007, 99). Joukkovelkakirjalainoihin liittyy korkoriski. Jos joukkovelkakirjalainalle on määritelty kiinteä vuosittainen kuponkikorko, laskee velkakirjan arvo korkotason noustessa ja nousee korkotason noustessa. Korkoriski realisoituu kuitenkin vain jos velkakirjan myy eteenpäin kesken sen juoksuajan. (Pesonen 2011, 86.)

Vuosien 1900 ja 2011 välillä valtion pitkän koron joukkolainat ovat tuottaneet maailmalla keskimäärin 4,7 % vuodessa. Vastaavasti suomalaiset joukkolainat ovat tuottaneet keskimäärin 7,1 %. Maailman joukkolainojen volatiliteetti eli arvojen keskihajonta vuositasolla on ollut 10,4 %. (Finanssivalvonta 2011.)

3.3 Rahastot

Rahasto on sijoitusinstrumentti, johon sijoitettuja varoja hallinnoi ja sijoittaa alan ammattilainen. Rahaston varat koostuvat eri sijoittajien varoista ja rahastonhoitaja sijoittaa ne eteenpäin rahaston ilmoittaman politiikan mukaisesti. Erityisesti aloittavalle sijoittajalle rahasto on erinomainen sijoitusmuoto. Sijoitusten valintaan ja seuraamiseen ei tarvitse käyttää aikaa ja vaivaa, vaan vastuun voi antaa ammattilaiselle. Myös hajauttaminen käy rahastosijoittamisen kautta kätevästi. (Pesonen 2011, 113.) Rahastojen omistusrakenne koostuu siis osuudenomistajista, jotka omistavat osuuksia rahastosta ja maksavat hallinnointikuluja rahastoyhtiölle, rahastoyhtiöstä, joka hallinnoi rahastoa ja nimeää sille salkunhoitajan, sekä sijoitusrahastosta, jonka salkunhoitaja hankkii osuudenomistajien varoilla rahastoon osakkeita tai muita arvopapereita (Möttölä 2008, 22).

Rahastot voidaan jaotella niiden sijoituspolitiikan mukaan. Osakerahastot sijoittavat osakkeisiin, korkorahastot korkoinstrumentteihin ja yhdistelmärahastot sekä osakkeisiin että korkoinstrumentteihin. Osakerahastot voidaan jakaa edelleen esimerkiksi niiden sijoituskohteiden toimialan, yhtiön koon tai maantieteellisen sijainnin perusteella. Rahasto voi myös määritellä sijoittaako se arvo- vai kasvuyrityksiin. (Puttonen & Repo 2011, 66-67.)

Korkorahastot jaetaan lyhyen-, pitkän- ja keskipitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastot on riskittömin vaihtoehto, sillä ne sijoittavat korkoinstrumentteihin, joiden laina-aika on alle vuoden. Korkoriski on siis pienempi kuin pidempiaikaisissa korkoinstrumenteissa, koska korkoja on helpompi ennustaa muutaman kuukauden kuin muutaman vuoden päähän. Pitkän koron rahastot taas sijoittavat joukkovelkakirjalainoihin, joiden laina-aika on yli vuosi. Pitkän koron rahastoissa riski on hieman suurempi, mutta samalla myös tuottomahdollisuudet kasvavat. Keskipitkän koron rahastot sijoittavat nimensä mukaisesti varansa sekä rahamarkkinasijoituksiin, kuten valtion tai pankkien korkoinstrumentteihin, että joukkovelkakirjoihin. (Puttonen & Repo 2011, 34.)

Yhdistelmärahastoja tarkastellessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, millaisessa suhteessa ne sijoittavat osakkeisiin ja korkoinstrumentteihin. Mitä suurempi paino osakesijoituksilla on, sitä suurempiriskisestä rahastosta on kyse. Usein rahaston säännöissä on määritelty, mikä osakkeiden ja korkoinstrumenttien suhde rahastossa tulee olla, mutta mikäli rahaston sijoituspolitiikka antaa myöten, voi salkunhoitaja muokata näkemyksensä mukaan rahaston rakennetta markkinatilanteen muuttuessa. (Pesonen 2011, 135-136.)

	Vuosittainen tuotto					Volatiliteetti 12kk
Rahasto	2010	2011	2012	2013	2014	
OP-Varovainen	2,32 %	-6,55 %	11,14 %	2,50 %	7,19 %	4,53 %
OP-Maltillinen	-	-	3,39 %	4,20 %	8,46 %	9,28 %
OP-Rohkea	9,39	-12,20 %	12,28 %	11,36 %	12,73 %	14,07 %

Kuva 4. (Osuuspankki 2015a, Osuuspankki 2015b, Osuuspankki 2015c.)

Rahastojen tuottomahdollisuudet ja riskitasot vaihtelevat paljon, sillä niitten sijoitusmuotopainotukset ja osakevalinnat saattavat vaihdella merkittävästi. Lukijalle on kerätty kuvaan 4 suuntaa-antavaksi esimerkiksi Osuuspankin kolmen eri riskitason rahaston vuosituottoja ja riskitaso volatiliteetilla mitattuna. OP-Varovainen –rahaston sijoituspolitiikan mukaan rahasto sijoittaa pääsääntöisesti 80 % korkomarkkinoille ja 20 % osakkeisiin (Osuuspankki 2015). OP-Maltillinen taas sijoittaa noin kolmanneksen varoista osakkeisiin ja loput korkomarkkinoille (Osuuspankki 2015). OP-Rohkea –rahasto sijoittaa varoista pääsääntöisesti jopa 80 % osakkeisiin ja 20 % korkomarkkinoille (Osuuspankki 2015).

3.4 Vakuutukset

Sijoitusmaailmassa vakuutuksilla tarkoitetaan rahastoihin verrattavissa olevaa muotoa sijoittaa välillisesti osakkeisiin ja korkoinstrumentteihin. Nämä vakuutukset jakautuvat sijoitus- sekä eläkevakuutuksiin. Niihin voidaan sisällyttää myös takuutuottoisuus eli riskitön tuotto, joka syntyy vakuutusyhtiön talletukselle maksamasta korosta. Vakuutusten suosio perustuu osittain niiden veroetuuksiin verrattuna rahastoihin sijoittamiseen. (Kallunki ym. 2007, 124-125.) Sijoitusvakuutuksiin liittyvät tuotot ja riskit muodostuvat pitkälti sen perusteella, minkälaisiin instrumentteihin varat ohjataan. Sijoitusvakuutuksista kiinnostuneen kannattaa siis tutustua esimerkiksi osakkeiden ja korkoinstrumenttien tuottomahdollisuuksiin ja riskeihin.

Sijoitusvakuutuksia kutsutaan myös säästövakuutuksiksi. Vakuutusyhtiöillä voi olla tuotteelle myös muita vaihtoehtoisia nimiä, mutta ominaisuudet sijoitusvakuutuksissa ovat usein samankaltaiset. Sijoitusvakuutukseen voi sijoittaa ehtojen mukaan kertaluonteisesti tai jatkuvina säästöerinä. Varat ohjataan osakkeisiin tai muihin arvopapereihin. Sijoitusvakuutuksiin kuuluu yleensä kuolemanvaraturva, jonka kautta vakuutuksenottaja voi ohjata vakuutukseen sijoitetut varat määrätylle edunsaajalle. (Kallunki ym. 2007, 131.)

Eläkevakuutusten pääsääntöinen tehtävä on luoda taloudellista lisäturvaa työelämän jälkeen. Vakuutukseen sijoitettuihin varoihin liitetään ehdot, joiden mukaan varoja saa nostaa vakuutuksesta vasta tietyn ajan täyttyessä. Koska kyseessä on hyvin pitkän ajan sijoitusinstrumentti, valitaan sijoituskohteeksi usein osakkeita. (Kallunki ym. 2007, 129.)

3.5 Johdannaiset

Johdannaiset on sijoitusmuoto, jossa arvopaperin arvo riippuu sen kohde-etuuden hinnasta. Johdannaisinstrumentit ovat usein hyvin suririskisiä ja vaativat taitoa ja kokemusta sijoitusmarkkinoilta, minkä vuoksi niitä ei ole sisällytetty opinnäytteen liitteeseen. Johdannaisia ovat esimerkiksi optiot, futuurit, termiinit sekä swapit. (Nikkinen ym. 2002, 13.)

Optiot jakautuvat osto- ja myyntioptioihin. Osto-optio antaa ostajalleen oikeuden ostaa tietyn määrän tiettyä kohde-etuutta tiettynä tulevaisuuden hetkenä tietyllä hinnalla. Esimerkkinä sijoittaja uskoo osake X:n kurssin, jonka hinta on tänään 10 euroa, nousevan option toteutumispäivään mennessä 12 euroon. Sijoittaja ostaa osto-option ostaa kohde-etuus toteuttamispäivänä 12 eurolla. Mikäli osakkeen hinta on toteutumispäivänä alle 12 euroa, raukeaa osto-optio käyttämättömänä. Jos taas option hinta on noussut yli 12 euron, käyttää osto-option ostaja oikeutensa ja ostaa osaketta markkinahintaa pienemmällä hinnalla ja tekee voittoa. Myyntioptio käyttäytyy päinvastoin eli ostajalla on oikeus myydä

kohde-etuus ennalta sovittuna ajankohtana tietyllä hinnalla. Sijoittaja ostaa myyntioption, mikäli uskoo kohde-etuuden kurssin laskevan. (Nikkinen ym. 2002, 13.)

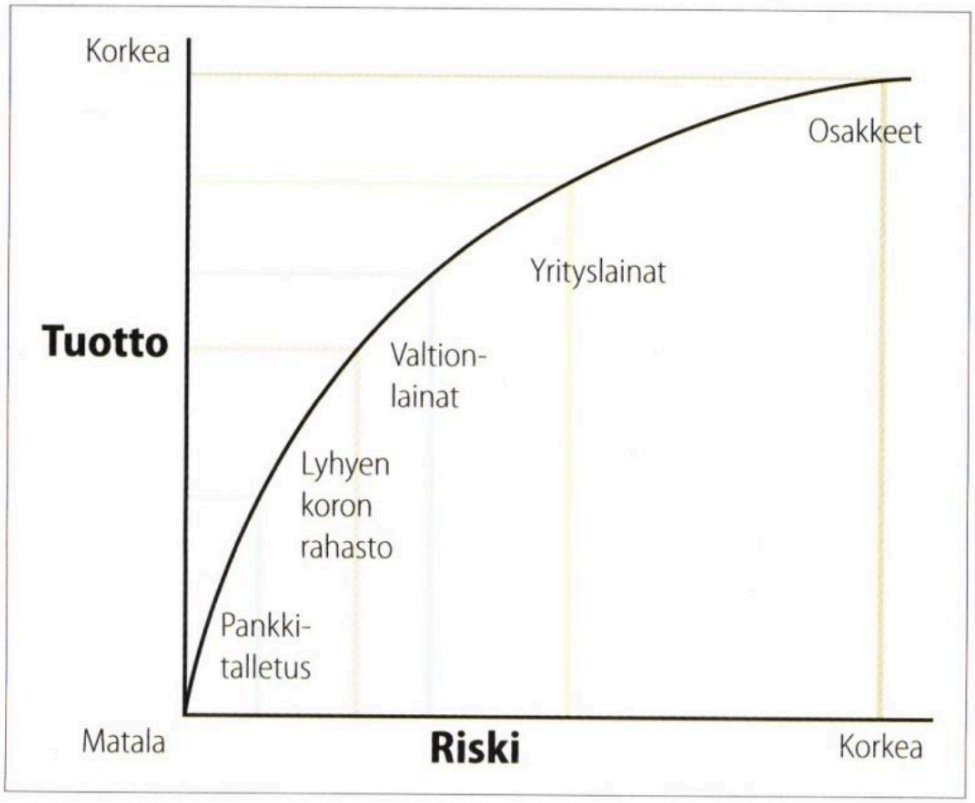

Kuva 5. (Pesonen 2011, 28.)

Kuva 5 havainnollistaa eri sijoitusmuotojen tuottomahdollisuuksia ja riskejä. Sijoitusmuotoja kannattaa pohtia juuri oman riskinsietokyvyn näkökulmasta. Puhdas osakesalkku sisältää kuvaajan perusteella suuren riskin, mutta samalla korkeat tuottomahdollisuudet. Salkun riskiä on mahdollista tasata ottamalla mukaan esimerkiksi lyhyen koron rahastoja. Osuuspankin käytännössä riskittömälle pankkitalletukselle myöntämä korko heinäkuussa 2015 oli noin 0,0-0,5 % (Kauppalehti 2015e). Valtion joukkolainojen keskimääräinen vuosituotto on ollut vuosina 1900-2011 4,7 %, volatiliteetti samalla tarkastelujaksolla 10,4 %. Osakkeiden historiallinen vuosituotto samalla jaksolla on ollut 8,6 %. Maailman osakkeiden vuosittainen volatiliteetti taas on ollut historiallisesti keskimäärin 17,7 %. (Finanssivalvonta 2011.)

Sama kuvaaja toimii myös suuntaviivana laitettaessa sijoitusmuotoja helppousjärjestykseen. Pankkitalletuksen tekeminen vaatii sijoittajalta tilin avaamisen ja sen jälkeen ei käytännössä mitään. Korkean tuottomahdollisuuden suora ja aktiivinen osakesijoittaminen taas vaatii harjoittajaltaan aikaa ja vaivaa seurata jatkuvasti yritysten uutisointia, vuosikertomuksia ja tilinpäätöksiä sekä markkinoiden tilannetta. Yksi olennaisimpia päätöksiä sijoi-

tusstrategiaa muodostaessa onkin, sijoittaako itse vai antaako rahat ammattilaiselle ja jäädä odottamaan tuottoja. Rahastojen esitteitä tutkiessa kannattaa kiinnittää huomiota TER –lukuun (Total Expense Ratio), joka kertoo kuinka paljon yhteensä rahasto perii erilaisia kuluja sijoittajilta pois lukien kaupankäyntikulut. Luku esitetään kokonaiskulujen prosenttiosuutena pääomasta. (Morningstar 2015b.)

Aktiivisesti hoidetut rahastot pyrkivät ylittämään markkinoiden tuoton aktiivisella sijoittamisella ja perivät työstään passiivisia rahastoja korkeampaa palkkiota. Rahastoanalyyseihin erikoistunut Morningstar tuotti Helsingin Sanomille keväällä 2015 vertailututkimuksen Suomeen rekisteröityjen aktiivisten osakerahastojen ja vertailuindeksin tuotoista. Viimeisen viiden vuoden aikana aktiivisesti hoidetuista rahastoista vain 6/51 päihitti vertailuindeksin. Kymmenen vuoden vertailujaksolla 11 rahastoa saavutti vertailuindeksiä paremmat tuotot. (Helsingin Sanomat 2015.)

Sijoituspiireissä liikkuu tarina venäläisestä apinasta, joka vuonna 2010 päihitti sijoituskilpailussa 94 % venäläisistä investointirahastoista (Pesonen 2011, 75). Rahastoon sijoittaminen ja vastuun siirtäminen ammattilaiselle saattaa tuntua vapauttavalta ja helpolta, mutta sijoittajan kannattaa pitää mielessä, että osakekurssit heiluvat ja yritykset nousevat ja kaatuvat. Kukaan ei voi ennustaa tulevaisuutta täydellisesti, ei edes salkunhoitaja. Rahastoihin sijoittaminen aiheuttaa sijoittajalle kuluja (Möttölä 2008, 22), mutta on ilmainen tieto, että osakkeet ovat tuottaneet pitkällä aikavälillä parhaiten ja hajauttamalla suorat sijoitukset yhden yrityksen kaatuminen ei kaada koko salkkua (Pesonen 2011, 29).

4 Sijoittaminen käytännössä

Tämän luvun tarkoituksena on antaa aloittelevalle sijoittajalle käytännön ohjeita sijoittamiseen. Asiaan perehtymättömälle itse kaupan käyminen käytännössä saattaa olla mysteeri, joten arvo-osuustilin avaamista ja arvopaperikaupan käymistä on avattu perusteista lähtien. Tämä opinnäyte kannustaa jokaista sijoittajaa luomaan oman sijoitusstrategian sen perusteella, mitä varten, miksi ja millaisella riskillä ja rahasummilla päättää sijoittamisen aloittaa. Sijoitusstrategioita –alaluvussa on esitelty alan ammattilaisten periaatteita suuntaviivoina oman strategian muodostamiseksi. Myös aloittelijan on tärkeää tietää sijoitusten verotuksesta, etteivät ennakkoon tehdyt laskelmat epäonnistu verovaikutusten unohduttua. Siksi myös sijoittamisen verotusta kirjoitusvuoden 2015 lainsäädännön mukaan.

4.1 Kaupan käyminen

Sijoittaja tarvitsee kaupankäyntiä varten välittäjän. Helsingin Pörssissä toimii erilaisia välittäjiä, jotka voivat olla esimerkiksi pankkeja tai sijoituspalvelutaloja. Keskeisiä eroja eri välittäjien välillä on lähinnä kaupankäynti-, säilytys- ja hallinnointikustannusten erot. Oma pankki on helppo valinta perustaa arvo-osuustili ja käyttää välittäjänä, koska kaupankäynti onnistuu kirjautumalla omaan verkkopankkiin. Toisaalta sijoittamiseen erikoistuneet välittäjät kuten Nordnet pystyvät tarjoamaan edullisia hintoja sijoittajille. (Kallunki 2007, 247-248.)

Ensimmäinen askel kohti arvopaperikaupan tekemistä käytännössä on siis arvo-osuustilin avaaminen. Kyseessä on tili, jolla käteisen sijaan säilytetään arvopaperiomistuksia. Arvo-osuustilin rinnalla on oltava myös rahatili, jonka kautta arvopaperikaupan rahaliikenne kulkee. Kun arvo-osuustili on perustettu ja sijoittaja on päättänyt ostaa tiettyä osaketta, tehdään ostotarjous. Tämä onnistuu nykyään internetissä jopa älypuhelimen ja välittäjän sovelluksen kautta. Sijoittaja siis ilmoittaa, että haluaa ostaa tietyn määrän tiettyä osaketta tietyllä rahasummalla. Mikäli välittäjä löytää ostajan, kaupat syntyvät. Suomessa rahat lähtevät ostajan tililtä kolmantena pankkipäivänä kaupanteon jälkeen eli vaikka ostaja löytyisi heti, näkyy omistus arvo-osuustilillä vasta kyseisen ajan jälkeen. Myyntiprosessi etenee vastaavasti, ostotarjouksen sijaan vain tehdään myyntitarjous. (Saario 2012, 28-29.)

4.2 Sijoitusstrategioita

Sijoittamiseen on kehitetty lukuisia erilaisia strategioita ja taktiikoita. Jos olisi jokin yksi tapa, jolla tekisi varmasti voittoa, käyttäisivät kaikki sitä. Täysin varmaa ja riskitöntä strategiaa ei ole olemassa. On kuitenkin hyvä pohtia omia tarpeitaan ja muodostaa oma sijoitusstrategia, jottei jätä sijoituspäätöksiä tunteiden heittelehtimisen varaan. (Saario 2012, 62-63.) Tähän lukuun on koottu joitakin alan ammattilaisten sijoitusperiaatteita, joiden on

tarkoitus auttaa hahmottamaan sijoitusmarkkinoiden käyttäytymistä sekä muodostamaan omaa sijoitusstrategiaa.

Maailman kuuluisimpiin sijoittajiin kuuluva Warren Buffett painottaa strategiassaan pitkäaikaista omistusta ja velkaantumisen välttämistä. Hän valitsee omistuksensa erittäin tarkasti ja luopuu niistä vain, jos yhtiön asema muuttuu merkittävästi heikommaksi. Buffett ei suosi hajauttamista, sillä se syö onnistuneiden osakevalintojen tuottoa. Aloittavalle sijoittajalle hajauttaminen on hyvä keino vähentää riskiä ja säilyttää hyvät tuottomahdollisuudet pitkällä aikavälillä. Taitojen kasvaessa on hyvä tarkastella myös Buffettin periaatteita ja oppia tuntemaan omistamansa yritykset todella hyvin ja sijoittaa mahdollisesti vain muutamiin yrityksiin. Hajauttaminen ei ole siis ainoa tie tuottoihin. (Saario 2012, 314-317.)

Niinikään amerikkalainen sijoittajamestari Jim Rogers suosii erilaista strategiaa. Hän pyrkii löytämään hyviä osakkeita halvalla eli keskittyy hyvään ostoajankohtaan. Rogersin sijoitusperiaatteisiin kuuluu esimerkiksi, että jokaista päätöstä täytyy harkita kunnes on aivan varma, että toimii oikein. Kolmas huippusijoittaja Marty Schwartz taas suosii osakkeita, joiden kurssi on oman liukuvan keskiarvon yläpuolella eli kurssikehitys on nouseva. Maailman parhaidenkin sijoittajien periaatteet siis eroavat toisistaan. (Saario 2012, 319-322.)

Lukuisia pörssioppaita kirjoittanut Ira Cobleigh antaa vinkkejä sijoittajalle, joka etsii nopeita nousijia ja suuria voittoja. Potentiaalisia nousijayhtiöitä ovat Cobleighin mukaan mm. uudestaan jaloilleen nousseet yhtiöt, nopeasti laajentuvilla teollisuuden aloilla toimivat yhtiöt ja yhtiöt, jotka tuovat markkinoille uusia tuotteita. (Saario 2012, 322-323.) Hillitymmälle sijoittajalle sopivat paremmin amerikkalaisen Bernhard Baruchin sijoitusohjeet. Niitä ovat esimerkiksi kehotus suhtautua ankaralla lähdekritiikillä ”varmoja” sijoitusvinkkejä kohtaan, tappioiden minimointi eli rahojen ottaminen pois mahdollisimman nopeasti, kun huomaa tehneensä virheen ja oman ajan ja resurssien rajallisuuden tunnistaminen eli sijoita vain muutamiin sijoituksiin, joita voi oikeasti seurata. (Saario 2012, 328-329.)

4.3 Verotus

Sijoittamisessa syntyneistä voitoista on maksettava veroa. Korkotuloista peritään lähdeveroa ja sijoituksien tuotoista pääomatuloveroa. Esimerkkinä joukkolainasta saatu korko on lähdeveron alaista tuloa ja osakkeen myyntivoitto pääomatuloveron alaista tuloa. Kirjoitushetkellä 3.8.2015 sekä lähde- että pääomatulovero ovat 30 % (pääomatulovero verovuodesta 2015 alkaen >33 000 € / 33 %) (Verohallinto 2015a & Verohallinto 2015b). (Pesonen 2011, 79.)

Esitäytetty veroilmoitus helpottaa ainakin aloittelevan piensijoittajan elämää. Verohallinto kerää tiedot veronmaksajan osakeomistuksista ja –kaupoista, osingoista jne. Verottaja jopa laskee suoraan sijoittajan kannalta edullisimman vaihtoehdon hankintameno-olettaman ja hankintahinnan välillä. Verottaja saattaa tosin pyytää tarkennuksia esimerkiksi hyvin pitkään omistetuista osakkeista. (Pesonen 2011, 79.)

Toisin kuin lähdeverosta, joka on niin sanotusti lopullinen vero, pääomatuloverosta voi tehdä vähennyksiä. Vähennyskelpoiset korkomenot sekä arvopaperin hankkimisesta ja säilyttämisestä kertyneet menot 50 € ylittävältä osalta voidaan vähentää pääomatuloista. (Pörssisäätiö 2015b.)

Pörssiyhtiöiden maksamista osingoista 15 prosenttia on verovapaata tuloa. Loput 85 % on pääomatuloveron alaista tuloa. Sijoitusrahastojen tuotoista peritään niinikään pääomatuloveroa, joka pidätetään samalla kun tuottoja maksetaan. Kasvurahastot eivät maksa vuotuista tuottoa ollenkaan, vaan voitot ohjataan rahaston arvon kasvattamiseen, joten rahastojen vuosittaisten tuottojen verotus koskee vain tuottorahastoja. (Pörssisäätiö 2015b.)

Eläkevakuutuksien maksut ovat verovähennyskelpoisia 5 000 € asti. Vähennykset tehdään pääomatuloista. Sijoitus- tai säästövakuutukset poikkeavat eläkevakuutuksesta myös verotuksessa, sillä niiden maksukuluja ei voi vähentää verotuksessa. Vuoteen 2012 asti säätövakuutuksia koski veroetu, joka mahdollisti säästösumman siirtämisen lähiomaiselle verovapaasti 8 500 € asti kolmen vuoden aikana. Nykyään edunsaajamääräyksellä saatua vakuutuskorvausta käsitellään verotuksen näkökulmasta lahjana. Lahjaveron yleissäännöksen mukaan vakuutuskorvaus voi olla verovapaa 4000 euroon asti, jos edunsaaja ei ole saanut kolmen vuoden aikana vakuutuksenottajalta muita lahjoja. (Pörssisäätiö 2015.)

Sijoittamisen ja verosuunnittelun vasta-alkajankin kannattaa muistaa muutama vinkki verotukseen liittyen. Esimerkiksi sijoittamiseen liittyvä kirjallisuus, koulutukset ja seminaarit, tietokone ja ohjelmistot kannattaa yrittää vähentää verotuksessa. Myös vahvistettuja myyntitappioita on mahdollista vähentää verotuksessa viitenä seuraavana vuotena (Verohallinto 2015c). Mikäli vahvistetut tappiot ovat vanhenemassa ja myyntejä ei ole muuten tulossa, kannattaa harkita osakkeiden myymistä voitolla joka tapauksessa ja mahdollisesti ostaa samat osakkeet myöhemmin takaisin, jotta luovutustappioiden verovähennykset saa käytettyä. (Kauppalehti 2014.)

5 Mistä lisätietoa sijoittamiseen?

Tämän luvun tarkoituksena on antaa lukijalle työkaluja ja oheislukemista sijoittamiseen liittyen. Lindström ja Lindström ohjeistavat ytimekkäästi kirjassaan Onnistu osakemarkkinoilla (2011) ”Älä koskaan sijoita sellaiseen liiketoimintaan, jota et ymmärrä!” (Lindström & Lindström 2011, 65). Tämän opinnäytteen lähdeluettelosta löytyy useita erinomaisia kirjoja sijoittamisesta kiinnostuneelle. Erityisenä suosituksena aloittelevalle sijoittajalle mainittakoon Mika Pesosen Säästäjästä sijoittajaksi – Jokamiehen sijoitusopas (2011). Pesonen avaa sijoittamista ja käsitteistöä maanläheisellä tavalla ja havainnollisilla käytännön esimerkeillä. Myös Karo Hämäläisen Osakesijoittajan opas (2003) sopii sijoittamisen perusteita opiskelevalle hyvin. Kirja auttaa piensijoittajaa ymmärtämään pörssin toimintaa ja myös siihen liittyvää uutisointia ja tilastomateriaalia.

Internet on oiva lähde etsittäessä tietoa pörssikursseista ja yrityksistä. Kauppalehden sivuilta löytyy kattavasti niin kurssihistoriaa kuin pörssiuutisiakin. Paras lähde yrityksiä vertaillessa on varmastikin niiden omat internetsivut ja niiltä löytyvät vuosikertomukset ja osavuosikatsaukset. Myös Tilastokeskuksen, Pörssisäätiön sekä Finanssivalvonnan verkkosivut tarjoavat mielenkiintoisia tilastoja, uutisia ja tutkimuksia sijoittamisesta.

5.1 Vuosikertomus

Vuosikertomus löytyy yleensä yrityksen verkkosivujen sijoittajaosiosta. Nimensä mukaisesti siinä esitellään sanoin, kuvin ja numeroin yhtiön viime vuosi. Vuosikertomus jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen on vapaamuotoisempi osio, jossa yhtiön viime vuoden tapahtumia käydään läpi sanallisesti ja luodaan yleensä myös katseita tulevaisuuteen. Varsinainen tilinpäätös löytyy vuosikertomuksen lopusta. Tilinpäätös on osakeyhtiölain tarkasti määrittelemä taloudellinen selvitys yrityksen taloudellisesta toiminnasta ja varallisuudesta. (Hämäläinen 2003, 53-54.)

Tässä alaluvussa käydään läpi vuosikertomusta esimerkin kautta. Stockmannin vuosikertomukset vuoteen 2009 asti löytyvät konsernin internetsivujen Media –välilehdeltä (Stockmann 2015a). Esimerkkinä käytetään kirjoitushetkellä syyskuussa 2015 niistä uusinta eli Stockmannin vuoden 2014 vuosikertomusta.

Vuosikertomus on yritykselle tärkeä käyntikortti sidosryhmilleen ja erityisesti sijoittajille, joten sisällön lisäksi graafiseen puoleen panostetaan. Stockmannin vuosikertomuksen kansikuva ja tekstin ohessa esiintyä kuvamateriaali koostuu tarkasti asetelluista designtuotteista. Jo ennen sisällysluetteloa esitellään tärkeimmät avainluvut kuten liikevaihto, tilikauden tulos ja omavaraisuusaste. Nämä luvut käydään tarkemmin läpi tilinpäätökses-

sä, mutta yritys on halunnut omistaa vuosikertomuksen ensimmäisen sivun sijoittajille ja ohjaa tiedonjanoiset vielä verkkoon stockmanngroup.com/sijoittajat. Avainlukujen lisäksi ennen sisällysluetteloa esitellään yrityksen liiketoimintayksiköt sekä ilmoitetaan, että yrityksen osakkeet on listattu Nasdaq Helsingissä, kerrotaan vuoden 2015 yhtiökokouksen aika- ja paikka ja ilmoittautumisohjeet. Sijoittajille suunnattua tietoa yrityksistä löytyy siis runsaasti. (Stockmann 2015b.)

Sisällysluettelon jälkeen varsinainen ensimmäinen luku käy läpi menneen vuoden tärkeimpiä tapahtumia. Uuden jakelukeskuksen avaamisen sekä strategian arviointi- ja muutosprosessin käynnistämisen ohella vuoden suurempia uutisia oli uuden toimitusjohtajan nimittäminen lokakuussa 2014. Yksi vuosikertomuksen mielenkiintoisia yksittäisiä tekstejä on toimitusjohtajan katsaus, jonka myös Stockmannin uusi toimitusjohtaja Per Thelin on heti tuoreeltaan päässyt laatimaan. Thelin katsoo kirjoituksessaan tulevaan vuoteen ja tarjoaa seuraavan luvun pitkän aikavälin strategiakatsauksen kanssa sijoittajalle yrityksen ja sen johdon kannan tulevaisuuden näkymiin. (Stockmann 2015b, 1-5.)

Seuraavissa luvuissa esitellään tarkemmin konsernin eri toimintoja, mikä auttaa sijoittajaa hahmottamaan etenkin entuudestaan tuntemattoman yrityksen rakennetta ja sen herkkyyttä erilaisille markkinatilanteille. Vuosikertomus jatkuu konsernin johdon esittelyllä sekä hallituksen toimintakertomuksella, joka painottuu taloudellisten mittareiden käsittelyyn ja esimerkiksi osinkopolitiikkaan. Sijoittajaa kiinnostaa erityisesti tulevaisuuden näkymät. Hallituksen toimintaraportin mukaan Stockmannin käynnistämän tehostamisohjelman myötä tullaan mm. sulkemaan neljä tavarataloa vuoden ja pyrkimään vuosittaiseen 50 miljoonan euron kustannussäästötavoitteeseen. Hallitus viittaa selvityksessään myös Venäjän ruplan heikentymisen vaikutuksesta ostovoimaan ja arvioiden mukaan koko konsernin liikevaihto tulee laskemaan. (Stockmann 2015b, 6-35.)

Toimintakertomusta seuraa Osakkeet ja osakepääoma –luku, jossa kerrotaan esimerkiksi Stockmannin A- ja B-sarjan osakkeiden äänioikeuksista ja kaupankäyntitunnuksista. A-sarjan osake oikeuttaa 10 ääneen ja B-sarjan osake yhteen ääneen. Pörssikursseja selatessa monilla yhtiöillä on eri sarjojen osakkeita ja sijoittajan kannattaa ottaa selvää eri sarjojen äänioikeuksista ja oikeuksista osinkoihin ennen ostopäätöstä. Osakkeiden kurssikehitys kertoo karua kieltä, A-sarjan osakkeen hinta on laskenut vuoden 2014 aikana 42 %, B-sarjan osakkeen hinta 42,4 %. Luvun lopussa on etenkin aloittelevalle sijoittajalle hyödyllistä tietoa osakekohtaisten tietojen kuten osakkeiden P/E –luvun ja Oma pääoma/osake laskentaperiaatteista. (Stockmann 2015b, 36-39.)

5.2 Tilinpäätös

Vuosikertomuksen lopusta löytyy yhtiön tilinpäätös, joka koostuu tuloslaskelmasta, taseesta ja rahoituslaskelmasta. Nämä tiedot sijoittaja löytää jo ennen vuosikertomuksen ilmestymistä pörssitiedotteesta, mutta vuosikertomuksesta ne on esimerkiksi myöhemmässä vaiheessa helppo käydä tarkistamassa kootusti vuosikertomuksen lopusta. Tässä opinnäytteessä avataan tilinpäätöksen numeroita ja niiden merkitystä sijoittajalle. Tilinpäätöksen ulkomuoto saattaa vaikuttaa monimutkaiselta ja loputtoman pitkältä, mutta on omassa luokassaan lähteenä sijoittajalle. Olennaista on oppia poimimaan sieltä ne tiedot, jotka vaikuttavat sijoittajan päätöksiin ja kertovat havainnollisimmin yrityksen taloudellisesta tilasta mahdollisena sijoituskohteena. (Hämäläinen 2003, 63.)

5.2.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma kertoo numeroin yhtiön tarkastelukauden liiketoiminnasta. Paljonko tuotteita on myyty, mitä kuluja on ollut ja paljonko on erotus? Siinä raa'asti yksinkertaistettuna koko tuloslaskelma. Kuva 6 on Stockmannin vuoden 2014 tuloslaskelma. Tarkastelukauden arvojen lisäksi tuloslaskelmasta löytyy myös vertailuvuoden eli vuoden 2013 tiedot, jotta voidaan arvioida kehitystä. (Hämäläinen 2003, 63.)

Milj. euroa	**1.1.–31.12.2014**	1.1.–31.12.2013
LIIKEVAIHTO	**1 844,5**	**2 037,1**
Liiketoiminnan muut tuotot	**-0,0**	0,0
Aineiden ja tarvikkeiden käyttö	**-984,6**	-1 046,9
Palkat ja työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut	**-383,3**	-397,8
Poistot ja arvonalentumiset	**-71,0**	-74,4
Liiketoiminnan muut kulut	**-487,8**	-463,6
Kulut yhteensä	**-1 926,7**	**-1 982,7**
LIIKEVOITTO/-TAPPIO	**-82,2**	**54,4**
Rahoitustuotot	**1,3**	4,5
Rahoituskulut	**-22,7**	-32,1
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	**-21,4**	**-27,6**
VOITTO/TAPPIO ENNEN VEROJA	**-103,6**	**26,8**
Tuloverot	**3,8**	21,6
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	**-99,8**	**48,4**
Tilikauden voiton/tappion jakautuminen:		
Emoyhtiön osakkeenomistajille	**-99,8**	48,4
Määräysvallattomille omistajille	**0,0**	0,0
Tulos/osake, osakeantikorjattu, euroa	**-1,39**	**0,67**
Tulos/osake, laimennettu, osakeantikorjattu, euroa	**-1,39**	**0,67**

Kuva 6. (Stockmann 2015b, 41.)

Liikevaihto tarkoittaa tarkastelukauden kokonaismyyntiä. Stockmannin liikevaihto vuonna 2014 oli 1 844,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2013 2 037,1 miljoonaa euroa (Stockmann 2015b, 41). Liikevaihto ei sinänsä kerro yrityksen kannattavuudesta, mutta se toimii yleisenä mittarina kertoen, kuinka suuresta yrityksestä on kyse. Stockmannin tuloslaskelman

Liiketoiminnan muut tuotot –sarakkeeseen ei ole merkitty mitään, mutta mikäli yhtiöllä olisi esimerkiksi vuokratuloja tai muita tuottoja, jotka eivät ole syntyneet yhtiön varsinaisen toiminnan perusteella, merkittäisiin ne tähän sarakkeeseen (Stockmann 2015b, 41). Satunnaiset tuotot kuten pääkonttorin myyminen saattavat kasvattaa yrityksen tulosta merkittävästi ja antaa vääristyneen kuvan yrityksen toiminnasta. Tilinpäätösanalyysiä tehdessä puhutaan oikaistusta tuloslaskelmasta, jolloin mahdolliset tulosta vääristävät satunnaiset tuotot voidaan laskea tuloslaskelman ulkopuolelle ja saadaan luotettavampi laskelma yrityksen todellisesta taloudellisesta tilasta sen toteuttaessa varsinaista liiketoimintaansa. (Hämäläinen 2003, 65-67.)

Aineiden ja tarvikkeiden käyttö –sarakkeeseen on merkitty miinusmerkkinen luku (Stockmann 2015b, 41). Kyseessä on summa, joka koostuu pääosin ostoista, joilla Stockmann on tarkasteluvuonna hankkinut tuotteita myyntiin. Pizzerialla vastaava luku muodostuisi mm. ruoan raaka-aineista. Palkat ja työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut –osio viittaa nimensä mukaisesti konsernin henkilöstökuluihin. Poistot ja arvonalentumiset –osio voi olla hankalampi hahmottaa. Yritykset investoivat esimerkiksi laitteisiin tai rakennuksiin. Stockmannin myyntiin ostama paita merkitään tuloslaskelmassa Aineiden ja tarvikkeiden käyttö –riville, mutta koska kassakonetta käytetään monta vuotta, jaksottuu sen meno myös useammalle tilikaudelle. Kullekin investoinnille määritetään tietty poistoaika, jonka puitteissa yritys vähentää investoinnin hankintakulun tuloslaskelmassaan poistoina. Vaikka siis Stockmannin tuloslaskelmassa näkyy vuonna 2014 -71 miljoonaa euroa poistoja (Stockmann 2015b, 41), ei rahaa varsinaisesti liiku pois yrityksen tililtä. Liiketoiminnan muut kulut taas tarkoittavat kuluja, jotka eivät ole mahtuneet muiden kululuokittelujen alle, näitä voivat olla esimerkiksi vuokramenot. (Hämäläinen 2003, 68-70.)

Liiketulos saadaan, kun liikevaihdosta ja liiketoiminnan muista tuotoista vähennetään aineiden ja tarvikkeiden käyttö, henkilöstökulut, poistot ja arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut. Liiketulosta voi arvioida raa'asti sen etumerkin perusteella. Mikäli luku on positiivinen, on liiketoiminta ollut kannattavaa ja puhutaan liikevoitosta. Luvun ollessa negatiivinen puhutaan liiketappiosta. Mikäli halutaan tarkastella yhtiön taloustilannetta rahoitustuottoineen ja –kuluineen, jatketaan laskutoimitusta lisäämällä tuotot ja vähentämällä menot. Rahoitustuotot ja –kulut on laskettu erikseen, sillä korkomenot ja sijoitustuotot eivät usein kuulu yrityksen varsinaiseen liiketoimintaan. Varsinainen tilikauden voitto tai tappio saadaan, kun laskutoimitukseen lisätään vähentävänä summana verot, joita siis myös yritykset maksavat. (Hämäläinen 2003, 70-74.) Kuten kuvasta 3 näkyy, Stockmannin tilikauden tappio on ollut 99,8 miljoonaa euroa (Stockmann 2015b, 41).

5.2.2 Tase

Tase kuvaa yrityksen varallisuuden tilannetta. Se on jaettu kahteen osaan, vastaava ja vastattava. Vastaava tarkoittaa yrityksen varoja ja vastattava, mistä rahat ovat tulleet. Stockmannin vuoden 2014 tilinpäätöstä käytetään myös tässä luvussa käytännön esimerkkinä. Kuten kuvista 7 ja 8 näkyy, Stockmannin taseessa ei ole käytetty vastaava ja vastattava –termejä, mutta taseen muoto ja sisältä on sama (Stockmann 2015b, 42-43). Ensin on esitelty pitkäaikaiset varat, joita kutsutaan usein myös pysyviksi vastaaviksi. Ne on jaettu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin sekä pitkäaikaisiin saamisiin, myytävissä oleviin sijoituksiin sekä laskennallisiin verosaamisiin. Saamiset tarkoittavat velkoja, joita yritykselle ei vielä ole maksettu. (Hämäläinen 2003, 76)

Milj. euroa	**31.12.2014**	31.12.2013
VARAT		
PITKÄAIKAISET VARAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Tavaramerkki	**96,8**	102,6
Aineettomat oikeudet	**60,0**	38,8
Muut aineettomat hyödykkeet	**3,9**	3,1
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	**3,3**	24,0
Liikearvo	**748,1**	793,2
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	**912,2**	**961,8**
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	**43,1**	42,1
Rakennukset ja rakennelmat	**426,9**	440,4
Koneet ja kalusto	**80,9**	95,8
Vuokrahuoneiston perusparannusmenot	**26,5**	32,4
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	**13,2**	5,8
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet yhteensä	**590,5**	**616,5**
Pitkäaikaiset saamiset	**3,4**	0,5
Myytävissä olevat sijoitukset	**7,8**	7,9
Laskennalliset verosaamiset	**25,9**	17,3
PITKÄAIKAISET VARAT YHTEENSÄ	**1 539,7**	**1 604,0**
LYHYTAIKAISET VARAT		
Vaihto-omaisuus	**239,3**	**285,8**
Lyhytaikaiset saamiset		
Korolliset saamiset	**2,4**	43,1
Tuloverosaamiset	**2,0**	0,8
Korottomat saamiset	**75,7**	76,9
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	**80,1**	**120,9**
Rahavarat	**29,3**	**33,9**
LYHYTAIKAISET VARAT YHTEENSÄ	**348,8**	**440,6**
MYYTÄVÄNÄ OLEVAT VARAT	**48,0**	**0,0**
VARAT YHTEENSÄ	**1 936,5**	**2 044,6**

Kuva 7. (Stockmann 2015b, 42.)

Pitkäaikaisista varoihin kuuluvat esimerkiksi rakennukset tai maksuajaltaan pitkät velkasaamiset. Lyhytaikaisiin varoihin kuulua taas esimerkiksi vaihto-omaisuus eli Stockmannin tapauksessa tuotteet, jotka myydään tavarataloissa ja internetkaupoissa mahdollisimman nopeasti eteenpäin asiakkaille. Rahavarat tarkoittavat Stockmannin kassassa ja

pankkitilillä olevia rahoja. (Hämäläinen 2003, 76.) Yhteenlaskettuna Stockmannin varat ovat taseen perusteella 1936,5 miljoonaa euroa (Stockmann 2015b, 42).

Milj. euroa	31.12.2014	31.12.2013
OMA PÄÄOMA JA VELAT		
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma	**144,1**	144,1
Ylikurssirahasto	**186,1**	186,1
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	**250,4**	250,5
Muut rahastot	**47,4**	43,4
Muuntoerot	**-5,9**	4,1
Kertyneet voittovarat	**138,3**	266,8
Emoyhtiön osakkeenomistajien oman pääoman osuus	**760,4**	**894,9**
Määräysvallattomien osakkeenomistajien osuus	**0,0**	**0,0**
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	**760,4**	**894,9**
PITKÄAIKAISET VELAT		
Laskennalliset verovelat	**62,0**	61,5
Pitkäaikaiset korolliset rahoitusvelat	**613,2**	469,4
Eläkevelvoitteet	**0,0**	0,1
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma ja pitkäaikaiset varaukset	**0,3**	0,4
PITKÄAIKAISET VELAT YHTEENSÄ	**675,5**	**531,4**
LYHYTAIKAISET VELAT		
Lyhytaikaiset korolliset rahoitusvelat	**220,7**	**345,4**
Lyhytaikaiset korottomat velat		
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	**237,2**	269,4
Tuloverovelat	**0,0**	3,3
Lyhytaikaiset varaukset	**30,8**	0,2
Lyhytaikaiset korottomat velat yhteensä	**268,1**	272,8
LYHYTAIKAISET VELAT YHTEENSÄ	**488,8**	**618,3**
MYYTÄVÄNÄ OLEVIIN VAROIHIN LIITTYVÄT VELAT	**11,8**	**0,0**
VELAT YHTEENSÄ	**1 176,1**	**1 149,7**
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ	**1 936,5**	**2 044,6**

Kuva 8. (Stockmann 2015b, 43.)

Sama summa on esitetty vastattava -osiossa tai tässä tapauksessa oma pääoma ja velat -osiossa eri näkökulmasta. Täydellistä suhdetta omalle ja vieraalle pääomalle on vaikeaa määritellä, mutta sijoittajan saattaa olla syytä huolestua, jos taseen vastattava –osio koostuu lähes kokonaan velkarahasta. Velat on jaettu pitkä- ja lyhytaikaisiin sen perusteella, kuinka pitkä niiden maksuaika on. (Hämäläinen 2003, 77.) Oma pääoma taas koostuu tulorahoituksen kautta kertyneistä voitoista ja yritykseen sijoitetuista varoista (Yrittäjät 2013).

5.3 Tunnuslukuja

Tuloslaskelman ja taseen rakenteen ja käsitteiden perusteidenkin hallitseminen auttaa sijoittajan kannalta erinomaisten työkalujen, tunnuslukujen hahmottamista. Tunnusluvut paitsi kertovat osakekursseista ja yrityksiin liittyvistä riskeistä, ne auttavat myös vertailemaan eri yrityksiä keskenään. (Lindström 2005, 83.) Ne eivät kuitenkaan välttämättä yksit-

täisinä kerro koko totuutta yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Taitava sijoittaja tekee sijoituspäätöksensä tarkkailemalle useampia tunnuslukuja. (Erola 2009, 109.) Tässä luvussa esitellään nimenomaan sijoittajalle mielenkiintoisimpia tunnuslukuja.

P/E –luku eli osakkeen hinta (price) jaettuna osakekohtaisella tuloksella (earnings) kertoo sijoittajalle kuinka monta vuotta teoriassa nykyisellä tulostahdille menee, että voitot maksavat osakkeen hinnan takaisin. Osakekohtainen tulos eli EPS (earnings per share) saadaan laskukaavasta tilikauden tulos / tilikauden keskimääräinen osakkeiden lukumäärä (Lindström 2005, 84). P/E –lukua laskettaessa kannattaa käyttää oikaistua tulosta, jotta tunnusluku antaisi mahdollisimman realistisen kuvan yrityksestä. (Lindström & Lindström 2011, 274.)

Optimaalinen P/E –luku riippuu yrityksestä ja toimialasta, mutta kun arvo on yli 10, kannattaa ottaa selvää, odotetaanko yrityksen kasvattavan tulostaan tulevina vuosina ja ovatko perusteet kuinka pitäviä. Mitä suurempi luku on, sitä parempia perusteluita yrityksen menestykselle tulevaisuudessa kannattaa vaatia sijoituspäätöksen pohjalle. (Lindström 2005, 95.)

P/B –luku (price/book value) taas vertaa osakkeen hintaa yhtiön oman pääoman kirja-arvoon. Kyseinen tunnusluku siis kertoo kuinka yhtiön oman pääoman markkina-arvo poikkeaa kirjanpidollisesta arvosta. Vuonna 2005 Helsingin Pörssin keskimääräinen P/B –luku oli 2,5. Kuten P/E –lukua tarkastellessa, kannattaa korkean P/B –luvun omaavan yrityksen kanssa olla tarkkana. Voidaanko yritykseltä odottaa todella niin suurta kasvua, että on järkevää maksaa suuria erotuksia kirjanpidolliseen arvoon nähden? (Kallunki ym. 2007, 168-171.)

Kolmas erityisesti sijoittajaa kiinnostaa tunnusluku on Osakkeen osinkotuottoprosentti eli osinko/päivän osakekurssi. Se lasketaan jakamalla osinko tarkastelupäivän kurssilla. (Morningstar 2015a.) Osinkotuotto-% kiinnostaa siis sijoittajaa, sillä se ilmoittaa karkeasti minkälaista osinkotuottoa voidaan odottaa osakkeen arvoon nähden. Sijoittaja voi verrata osinkotuotto-odotuksia esimerkiksi Helsingin Pörssin keskimääräiseen osinkotuottoprosenttiin, joka oli vuosina 2008-2012 oli 3,6. (Balance Consulting 2015.)

Pohdinta

Tämän opinnäytteen tarkoitus on innostaa lukiolaisia sijoittamisen pariin ja antaa vinkkejä ja tietoa sen aloittamiseen. Sijoittamista käsitellään yleisellä tasolla ja tärkeimpiä käsitteitä tutkitaan tarkemmin. Lukijalle esitellään yleisimmät lukiolaiselle sopivat sijoitusmuodot ja niiden ominaisuudet nimenomaan aloittelevan piensijoittajan näkökulmasta. Opinnäytteen loppupuolella annetaan myös käytännön ohjeita esimerkiksi arvo-osuustilin avaamiseen ja itse kaupankäyntiin. Tuloslaskelman, taseen ja muutamien tärkeiden tunnuslukujen analysointi johdattaa yritys- ja sijoitusmaailmaan perehtymättömän alan perusteisiin ja ymmärtämään yritysten ja sitä kautta sijoituskohteiden toimintaa.

Opinnäytteessä onnistutaan kumoamaan ennakkoluuloja, joiden mukaan sijoittaminen kuuluisi vain rikkaille ja ammattilaisille. Tämä on olennainen tekijä sijoittamisen myymisessä nuorille, joilla ei välttämättä ole vielä säästöjä tai merkittäviä säännöllisiä tuloja. Myös sijoittamiseen liittyvistä riskeistä kerrottaan laaja-alaisesti, eikä sijoittamista myydä absoluuttisen hyvänä tai varmana rikastumisen keinona.

Lähteinä käytetään lähinnä alan ammattilaisten kirjoja ja vakavaraisten pankkien julkisia materiaaleja. Alan käsitteistöä ja faktoja koskevien tietojen voidaan katsoa olevan luotettavia. Sijoittaminen on kuitenkin ennustamista, joten arviot markkinoiden käyttäytymisestä ja hyvistä tai huonoista sijoitusstrategioista sisältävät aina epäonnistumisen riskin. Opinnäyte ei anna valmiita vastauksia sijoittamiseen, vaan antaa työkalut sijoittamisen ymmärtämiseen, eri sijoitusmuotojen vertailuun ja käytännön sijoitustoimintaan. Lukija voi näiden työkalujen avulla luoda omiin tarpeisiin, resursseihin ja haaveisiin sopivan strategian.

Opinnäytteessä ei oteta kantaa siihen, onko rikastumisen tavoittelu itsessään eettistä tai olennaista. Sijoittamiseen innostamisen kuitenkin myös kasvattaa nuoria ymmärtämään rahamarkkinoitta ja vähintäänkin oman talouden hallitsemista, minkä voidaan katsoa olevan myös eettisesti hyvä tavoite.

Lukiolaisen sijoitusopas –produkti antaa samalla tiiviin ja kattavan tietopaketin sijoittamisen aloittelijalle. Jatkotutkimuksena Lukiolaisen sijoitusopasta voisi laajentaa tutkimalla viime vuosien toteutuneita rahamarkkinailmiöitä suhteessa esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen. Sijoitusinstrumentteja voisi laajemmassa versiossa tutkia ja vertailla tarkemmin ja lukijaa voisi ohjata noudattamaan jotakin tiettyä sijoitusstrategiaa.

Opinnäyte toteutettiin aikavälillä toukokuu 2015 – lokakuu 2015. Oman oppimisen kannalta opinnäytteen tuottaminen on ammattikorkeakoulun kaikin puolin suurin projekti. Perus-

ja ammattiopinnoissa opitut omaksumis- ja tekstintuottamistekniikat näkyvät valtavan tietomäärän tiivistämisenä olennaisiin asioihin järkeväksi kokonaisuudeksi. Kirjallisuuteen ja muihin lähteisiin perehtyminen on luonnollisesti avannut sijoittamista lisää, mutta ennen kaikkea haaste opettaa ja esitellä lukijalle omien ammattikorkeakouluopintojen olennainen sisältö on opettanut myös itseä uudella tavalla. Lukiolaisen sijoitusopas esittelee suomalaisille nuorille sijoittamisen alkeita, mutta syventää samalla tradenomin osaamista.

Lähteet

Balance Consulting 2015. Osinkotuotto-%. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/osinkotuotto. Luettu 25.9.2015.

Erola, M. 2009. Paras sijoitus. Talentum. Helsinki.

Finanssialan Keskusliitto 2012. Kotitalouksien sijoitusrahastosäästäminen. Luettavissa: https://www.fkl.fi/materiaalipankki/tutkimukset/Dokumentit/Kotitalouksien_sijoitusrahastosaastaminen.pdf. Luettu: 21.7.2015.

Finanssivalvonta 2011. Riski on osakkeiden tuoton kääntöpuoli. Luettavissa: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Artikkelit/Pages/05_2011.aspx. Luettu 4.10.2015.

Helsingin Sanomat 2015. Aktiiviset rahastot perivät suuria palkkioita, mutta vain harva salkunhoitaja onnistuu. Luettavissa: http://www.hs.fi/talous/a1434343472413. Luettu 3.10.2015.

Hämäläinen, K. 2003. Osakesijoittajan opas. Tammi. Helsinki.

Hämäläinen, K. 2005. Sijoittajan käsikirja. Talentum. Helsinki.

Kallunki, J-P., Martikainen, M. & Niemelä, J. 2007. Ammattimainen sijoittaminen. Talentum. Helsinki.

Kauppalehti 2014. Sijoittaja, näin optimoit verot eduksesi. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/uutiset/sijoittaja--nain-optimoit-verot-eduksesi/tsfaeQfD. Luettu 4.10.2015.

Kauppalehti 2015a. Elisa Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1143. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015b. Finnair Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1112. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015c. Fortum Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1032. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015d. Kone Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1907. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015e. Korot. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/korot/index.jsp?selected=talletuskorot. Luettu 1.8.2015.

Kauppalehti 2015f. Kurssit. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/lista.jsp?reverse=true&order=high&markets=XHEL&volume=cur&psize=50&listIds=kaikki&rdc=14ea1b4c3c1&gics=0&refresh=60&currency=euro. Luettu 18.7.2015.

Kauppalehti 2015g. Neste Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1901. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015h. Nokia Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1050. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015i. Nokian Renkaat Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1088. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015j. Nordea Bank AB. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1083. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015k. Orion Oyj. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1930. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015l. Outokumpu Oyj. Laskettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/osake/index.jsp?klid=1129. Luettu 3.10.2015.

Kauppalehti 2015m. Pörssi. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/. Luettu 24.9.2015.

Kauppalehti 2015n. Pörssin avauskurssit. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/avauskurssit.jsp. Luettu 3.10.2015

Lindström, K. 2005. Menesty osakesijoittajana. Talentum. Helsinki.

Lindström, K. & Lindström, T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Talentum. Helsinki.

Morningstar 2015a. Osinkotuottoprosentti. Luettavissa: http://www.morningstar.fi/fi/glossary/101066/osinkotuottoprosentti.aspx. Luettu 25.9.2015.

Morningstar 2015b. TER. Luettavissa: http://www.morningstar.fi/fi/glossary/101244/ter.aspx. Luettu 4.10.2015.

Möttölä, M. 2008. Rahaa rahastoilla. HS kirjat. Helsinki.

Nikkinen, J., Rothovius, T. & Sahlström, P. 2002. Arvopaperisijoittaminen. WSOY. Helsinki.

Nokian renkaat 2015. Vuosikertomus. Luettavissa: https://www.nokianrenkaat.fi/yritys/julkaisut/vuosikertomukset/. Luettu 3.10.2015.

Nordea 2012a. Hajauttaminen. Luettavissa: http://www.nordea.fi/Henkilöasiakkaat/Säästöt/Sijoittaminen/Hajauttaminen/701804.html?lnkID=advice-block-featured_hajauttaminen-pienentaa-riskia_23-08-2012. Luettu 2.8.2015.

Nordea 2012b. Sijoitusaika. Luettavissa: http://www.nordea.fi/Henkilöasiakkaat/Säästöt/Sijoittaminen/Sijoitusaika/701784.html?lnkID=advice-block-link_sijoitusaika_11-09-2012. Luettu 10.9.2015.

Nordea 2012c. Tuotto ja riski. Luettavissa: http://www.nordea.fi/Henkilöasiakkaat/Säästöt/Sijoittaminen/Tuotto+ja+riski/701814.html?lnkID=advice-block-link_tuotto-ja-riski_11-09-2012. Luettu 22.7.2015.

Osuuspankki 2015a. OP-Maltillinen. Luettavissa: https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/saastot-ja-

sijoitukset/rahastot?sivu=rahastotuotekortti.html&id=36220&type=chart&sym=60660850#. Luettu 4.10.2015.

Osuuspankki 2015b. OP-Rohkea. Luettavissa: https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/saastot-ja-sijoituk-set/rahastot?id=36220&sivu=rahastotuotekortti.html&ID_NOTATION=18513241&sym=18513241. Luettu 4.10.2015.

Osuuspankki 2015c. OP-Varovainen. Luettavissa: https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/saastot-ja-sijoituk-set/rahastot?id=36220&sivu=rahastotuotekortti.html&ID_NOTATION=29517773&sym=29517773. Luettu 4.10.2015.

Pesonen, M. 2011. Säästäjästä sijoittajaksi. WSOYpro Oy. Jyväskylä.

Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. WSOYpro Oy. Helsinki.

Pörssisäätiö 2012. Sijoittajan sielunelämää. Luettavissa: http://www.porssisaatio.fi/blog/2012/11/19/sijoittajan-sielunelamaa/. Luettu: 21.7.2015.

Pörssisäätiö 2015. Sijoittajan vero-opas 2015. Pörssisäätiö. Helsinki. Luettavissa: http://www.multimagazine.fi/index.php?id=sijoittajan-vero-opas-2015. Luettu 3.8.2015.

Saario, S. 2012. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. SanomaPro. Helsinki.

Stockmann 2015a. Vuosikertomukset. Luettavissa: http://www.stockmanngroup.com/fi/vuosikertomukset. Luettu 19.9.2015

Stockmann 2015b. Vuosikertomus. Stockmann. Helsinki. Luettavissa: http://www.stockmanngroup.com/documents/10157/16922/Stockmann+Vuosikertomus+2014.pdf/ed96853c-f227-4f60-b52e-6c5b53d55367. Luettu 19.9.2015.

Taloussanomat 2015a. Inflaatio. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/inflaatio/. Luettu 1.8.2015.

Taloussanomat 2015b. Likviditeettiriski. Luettavissa:

http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/likviditeettiriski/. Luettu 3.10.2015.

Taloussanomat 2015c. Rahoitusriski. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/rahoitusriski/. Luettu 24.9.2015.

Taloussanomat 2015d. Sharpen mittari. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/Sharpen%20mittari/. Luettu 10.10.2015.

Tilastokeskus 2015. Kuluttajahintaindeksin ja yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosimuutokset, tammikuu 2001 – kesäkuu 2015. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/khi/2015/06/khi_2015_06_2015-07-14_kuv_001_fi.html. Luettu 21.7.2015.

Verohallinto 2015a. Lähdeveron kohteena olevat korkotulot. Luettavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Paaomatulot/Lahdeveron_kohteena_olevat_korkotulot(25152). Luettu 1.8.2015.

Verohallinto 2015b. Pääomatuloista tehtävät vähennykset. Luettavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Vahennykset/Paaomatuloista_tehtavat_vahennykset(34777). Luettu 4.10.2015.

Verohallinto 2015c. Tuloverotus – yritykset ja yhteisöt. Luettavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Tuloverotus. Luettu 3.8.2015.

Yrittäjät 2013. Oma pääoma. Luettavissa: http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/paaoma/. Luettu 24.9.2015.

Lukiolaisen sijoitusopas

Instagram ja sosiaalinen media ovat tehneet kadehtimisesta helpompaa kuin koskaan. Napin painalluksella näkee, kuka lomailee missäkin päin maailmaa ja kuka on hankkinut uusia merkkivaatteita. Suomalaiset nuoret elävät taloudellisesti yltäkylläisyyden aikaa, mutta internet syytää jatkuvasti eteen uusia unelmia ja haaveita, joiden toteuttaminen vaatii lisää rahaa. Tämä opas antaa välineet tavoitella rikastumista.

Monelle lukiolaiselle sijoittaminen saattaa kuulostaa termiltä, joka kuuluu vain rikkaille ja Wall Street –elokuviin. Kyseessä on kuitenkin rahojen ja säästöjen kasvattamisen keino, jolla on mahdollista toteuttaa suurempiakin unelmia. Mikä parasta, käytännössä kuka vain voi aloittaa sijoittamisen pienilläkin rahasummilla.

Opintojen ohessa tehtyjen töiden palkat, lahjaksi saadut rahat ja mahdolliset perinnöt saattavat kulua helposti heräteostoksiin. Pienellä suunnitelmallisuudella voi kuitenkin päästä käsiksi suurempiinkin hankintoihin. Mitä aikaisemmin aloittaa, sitä nopeammin sijoitukset alkavat kasvaa hankintojen vaatimiin mittoihin.

Tässä oppaassa esitellään sijoittamista yleensä, siihen liittyvää käsitteistöä ja erilaisia sijoituskohteita ja niiden ominaisuuksia. Lukijalle on tarjolla käytännön ohjeita siihen, miten sijoittaminen tapahtuu ja mistä on mahdollista saada lisätietoa harrastuksen edetessä. Haluatko sinä olla se, joka pyrkii kasvattamaan varallisuuttaan vai se, joka katsoo vuosien päästä kateellisena vierestä?

Mitä sijoittaminen on?

Sijoittaminen tulee yleensä ajankohtaiseksi, kun palkasta tai muista tuloista jää ylimääräistä välttämättömien menojen kuten ruokaostosten jälkeen. Ylimääräisen rahan voi esimerkiksi joko tuhlata heti, laittaa säästöön pankkitilille tai sijoittaa. Pankkitili on turvallinen paikka rahoille ja pankki maksaa siitä jopa korkoa. Pankkien maksamat korot ovat kuitenkin valitettavasti tällä hetkellä vain noin 0,0-1,0 % vuodessa. Eli jos talletat vuodeksi 500 euroa pankkitilille esimerkiksi 0,5% korolla, maksaa pankki siitä hyvästä korkoa 2,5 € **(500 € * 0,005 = 2,5 €)**. Esimerkiksi puolestaan suomalaisiin osakkeisiin sijoittaminen on viimeisen noin sadan vuoden aikana mahdollistanut keskimäärin 13 % vuosittaisen tuoton.* Samalla esimerkillä 500 € sijoitus kotimaisiin osakkeisiin 13 % tuotolla tuottaisi vuodessa 65 € **(500 € * 0,13 = 65 €)**. Yksi 500 euron sijoitus kymmeneksi vuodeksi 13 % vuosituotolla olisi lopulta noin 1697 € arvoinen **(500 € * 1,13^10 = n. 1697 €)**.

Erilaisia sijoituskohteita on lukemattomia. Tavallisimpia ovat esimerkiksi osakkeet ja muut arvopaperit tai vaikkapa asunto. Sijoittaminen on yksinkertaisesti sanottuna erilaisten sijoituskohteiden ostamista ja myymistä, ja sijoituskohde kannattaa ostaa vain, jos uskoo, että sen arvo nousee. Sijoittamisen ja säästämisen raja on häilyvä, mutta tässä oppaassa sijoittamiseksi mielletään toiminta, jossa sijoitetut varat on mahdollista menettää kokonaan. Sijoittamiseen perehtyessä onkin erityisen tärkeää muistaa, että tuottoihin liittyy aina myös riski. Muutenhan kaikki sijoittaisivat kaikki rahansa, jos olisi mahdollista saada hyvää tuottoa ilman minkäänlaista riskiä.

Yksi olennaisimpia asioita sijoittamiseen liittyen on ymmärtää rahan arvon muuttuminen. Yleinen hintataso nousee tasaisesti ylöspäin. Talo joka maksoi 80-luvulla 50 000 € saattaakin maksaa vuonna 2015 90 000 €. Ruokakassillinen vuosi sitten saattoi olla useamman euron halvempi. 50 euroa vuosi sitten oli siis arvokkaampi, koska sillä sai enemmän tavaroita. Hintojen nousua kutsutaan **inflaatioksi**. Hintojen laskua taas **deflaatioksi**. Viime vuosina inflaatio on ollut maltillista, mutta esimerkiksi 2000 –luvulla hinnat ovat nousseet keskimäärin muutaman prosentin vuodessa. Jos pankki maksaa talletuksesta vuodessa 0,5 prosenttia ja hinnat nousevat prosentin, on pankkitalletus oikeastaan vain vähentänyt talletettujen rahojen arvoa. Sijoittamalla on mahdollisuus saavuttaa korkeampia tuottoja ja samalla säilyttää oman omaisuuden arvo hintojen noustessa.

*Lähde: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Artikkelit/Pages/05_2011.aspx

Tuotto ja riski

Riski sanana kuulostaa vaaralliselta ja keinotteluun kuuluvalta termiltä sijoittamiseen perehtymättömän korvaan. Sijoittamisessa riski tarkoittaa epävarmuutta tulevista tuotoista. Eli siinä missä sijoitus saattaa epäonnistua, on myös mahdollisuus tuottoihin. Sijoittamiseen liittyviä riskejä ei tule kuitenkaan väheksyä, mutta ennemmin kannattaa ottaa niistä selvää kuin luopua sijoittamisesta kokonaan niihin liittyvien ennakkoluulojen takia. Kukaan ei voi ennustaa tulevaisuutta täydellisesti, eikä tämäkään opas takaa varmoja tuottoja.

Sijoittamisessa tuotto ja riski kulkevat aina käsi kädessä. Mikäli halutaan suuria tuottoja, on oltava valmis ottamaan suurempia riskejä. Sijoittamisessa ei ole tarkoitus poistaa kokonaan sijoituksiin liittyviä riskejä, koska tällöinhän myös tuottomahdollisuudet katoaisivat. Olennaista on tunnistaa oma riskitaso eli se, kuinka paljon on valmis sietämään riskiä ja mahdollisia rahanmenetyksiä.

Korkea tuotto – korkea riski

Alla on esitelty sijoittamiseen liittyviä riskejä. Ne on listattu vaikuttavuusjärjestyksessä. Kaikki riskit eivät siis vaikuta sijoittajan elämään yhtä paljon, mutta niistä on silti hyvä olla tietoinen. Vaikuttavin riski on esitelty ensimmäisenä ja vähiten vaikuttava viimeisenä.

Liikeriski liittyy osakesijoittamiseen ja tarkoittaa kaikkea epävarmuutta, mikä liittyy yrityksen kannattavuuteen, tulevaisuuden näkymiin, kasvuun jne. Sijoittajan ostettua osakkeen eli osan yrityksestä parhaassa tapauksessa yrityksellä alkaa mennä hyvin ja osakkeen arvo nousee. Huonoimmassa tapauksessa yritys menee konkurssiin ja sijoittaja häviää kaikki yrityksen osakkeisiin sijoittamansa rahat. Liikeriski on valittu vaikuttavimmaksi riskiksi, sillä jos sijoittaja on ostanut kaikilla rahoillaan vain yhden tai kahden yhtiön osakkeita, on suuri riski menettää koko omaisuus.

Markkinariski taas koskee samaan aikaan useita yrityksiä. Taloudelliset ja poliittiset kriisit tai terrorismi saattavat tuottaa hankaluuksia samaan aikaan useille yrityksille. Markkinariski saattaa vaikuttaa laskevasti koko sijoitussalkun arvoon ja siksi kyse on suhteellisen vaikuttavasta riskistä.

Jos sijoitetaan yritykseen, joka toimii euroalueen ulkopuolelta, täytyy ottaa huomioon myös **valuuttariski**. Valuuttakurssien heilahtelu saattaa laskea osakkeen arvoa, mutta parhaassa tapauksessa ulkomaille ja vieraan valuutan, esimerkiksi USA:n dollarin, alueel-

le sijoittaminen saattaa johtaa myös suurempiin tuottoihin. Sekä osake että valuuttakurssien aktiivinen seuraaminen sijoittamisen aloittavalle lukiolaiselle voi olla heti alkuun liian suuri pala, joten kannattaa aloittaa esimerkiksi sijoittamalla suoraan vain kotimaisiin osakkeisiin.
Jos sijoittaa yrityksiin, jotka toimivat vieraalla valuutalla, jonka arvoa ei osaa seurata, voi valuuttariski realisoitua helposti sijoitustappioina. Siksi valuuttariski on yksi vaikuttavammista riskeistä.

Korkoriskistä puhuttaessa taas tarkoitetaan epävarmuutta tulevasta korkotasosta. Sijoittaessa sijoituskohteeseen tai -instrumenttiin, jonka tuotto perustuu ennalta sovittuun korkoon, vaikuttaa korkojen nousu kääntäen verrannollisesti sijoituksen arvoon. Esimerkkinä sijoittaja on sijoittanut helmikuussa korkopaperiin, jonka perusteella hän voi odottaa 4 % vuosituottoa. Kesäkuussa korkotaso nousee ja samalla rahalla saisi korkopaperin, joka takaa 6 % vuosituoton. Korkoinstrumentteihin sijoitettaessa korkoriski onkin merkittävimpien riskien joukossa.

Likviditeettiriski tarkoittaa sijoittamisesta puhuttaessa sitä, kuinka helposti arvopaperin saa myytyä. Voi olla, että sijoittaja tarvitsee vuoden päästä osakkeisiin sijoittamansa rahat käteisenä, mutta kukaan ei halua ostaa osakkeita. Yleensä suurien yritysten osakkeita myydään ja ostetaan enemmän kuin pienten, joten likviditeettiriski on pienempi suurten yhtiöiden osakkeisiin sijoitettaessa. Likviditeettiriski kannattaa huomioida erityisesti, jos sijoitus tehdään lyhyellä tähtäimellä, esimerkiksi seuraavan kesän lomamatkaa varten. Arvopaperien vaihdettavuudesta löytyy kuitenkin hyvin informaatiota esimerkiksi Kauppalehden verkkosivuilta, joten likviditeettiriskiä on mahdollista hallita suhteellisen pienellä vaivannäöllä.

Maariskistä ja poliittisesta riskistä puhutaan joskus samana asiana, mutta maariski on käsitteenä laajempi. Käytännössä se tarkoittaa riskiä, joka koskee tiettyyn maahan sijoitettuja varoja. Sijoituskohteen kotimaata saattaa kohdata esimerkiksi sota, jolloin maan yleinen tilanne vaikuttaa myös kyseisen maan yritysten menestykseen ja sitä kautta osakkeiden kursseihin. Maariski on tällä listalla vähiten vaikuttava riski, koska sitä on helppo hallita sijoittamalla esimerkiksi kotimaisiin yhtiöihin, jotka toimivat myös ulkomailla tai vaikkapa rahastoihin, jotka sijoittavat sijoituskohteisiin ympäri maailmaa.

Hajauttaminen on tärkeimpiä sijoittamiseen liittyviä käsitteitä. Se tarkoittaa sijoituskohteiden jakamista erilaisiin kohteisiin. Kyseessä on siis riskinhallinnan keino. Jos sijoittaja on ostanut kaikilla rahoillaan yhden yhtiön osakkeita, tarkoittaa kyseisen yhtiön konkurssi sijoittajalle täydellistä varojen menettämistä. Sijoitukset kannattaa siis aina jakaa useam-

paan eri kohteeseen. Vanha sanonta kaikkien munien laittamisesta samaan koriin pitää siis erityisen hyvin paikkansa sijoittamisessa. Jo kymmeneen eri yritykseen sijoittaminen suojaa sijoittajaa suhteellisen hyvin liikeriskiltä. Eli vaikka yksi yhtiöistä, jonka osakkeita sijoittaja on ostanut, kaatuisi, olisi sijoittajan kokonaissijoitus turvattu. Yhtiöt kannatta valita eri toimialoilta. Jos teknologia-alaa kohtaa huonot ajat, muut yhdeksän yhtiöitä on onneksi valittu eri aloilta. Hajauttamista kannattaa toteuttaa myös maantieteellisesti. Jos Suomea kohtaa erityisen heikot taloudelliset ajat, on sijoitussalkussa kuitenkin yhtiöitä, joiden myynnistä Suomen osuus on vain pieni osa tai mahdollisesti Suomen tilanne ei liity yhtiöön millään lailla.

Alla olevaan taulukkoon on kerätty esimerkki toimialoittain hajautetusta osakesalkusta. Sijoittajalla on ollut 1500 euroa käytettävissä ja tämä on päättänyt ostaa 3.10.2015 noin 1000 eurolla osakkeita jakamalla rahasumman suhteellisen tasaisesti kymmenen yrityksen osakkeisiin. Loput rahat on laitettu riskittömälle talletustilille tasapainottaen osakesijoitusten riskiä. Kaikki yritykset ovat eri toimialoilta, joten yhden toimialan vaikeudet eivät kaada koko salkkua. Myös maantieteellisestä hajautuksesta on huolehdittu valitsemalla mukaan yrityksiä, joiden toimialue ulottuu Suomen rajojen ulkopuolelle. Esimerkiksi Nokian renkaiden vuoden 2014 kokonaismyynnistä noin 60 % koostui Pohjoismaiden ulkopuolisesta myynnistä. Salkku on rakennettu pitkällä, vähintään kymmenen vuoden tähtäimellä, joten yksittäisten osakkeiden nousujen ja laskujen pitäisi pitkällä tähtäimellä tasata toisiaan.

Osake	**Toimiala**	**Avauskurssi 3.10.2015 (hinta)**	**Määrä/kpl**	**Määrä/€**
Neste	Öljy ja kaasu	21,02 €	5	105,10 €
Outokumpu	Perusteollisuus	2,12 €	47	99,64 €
Kone	Teollisuustuotteet ja -palvelut	34,41 €	3	103,23 €
Nokian renkaat	Kulutustavarat	28,51 €	3	85,53 €
Orion A	Terveydenhuolto	34,71 €	3	104,13 €
Finnair	Kulutuspalvelut	3,51 €	28	98,28 €
Elisa	Tietoliikennepalvelut	30,18 €	3	90,54 €
Fortum	Yleishyödylliset palvelut	13,11 €	8	104,88 €
Nordea Bank	Rahoitus	10,14 €	10	101,40 €
Nokia	Teknologia	6,02 €	18	108,36 €
				1 001,09 €

Sijoituskohteet

Tähän oppaaseen on koottu tietoa yleisimmistä sijoituskohteista, osakkeista, korkoinstrumenteista ja rahastoista. Erilaisia sijoituskohteita on lukemattomasti, mutta niistä esimerkiksi asunnot ja metsät on rajattu pois, sillä harvalla lukiolaisella on varaa hankkia niitä. Osa sijoituskohteista kuten johdannaiset tai raaka-aineet taas vaativat syvempää alan osaamista, joten ne on myös jätetty Lukiolaisen sijoitusoppaan ulkopuolelle. Sijoittamisesta innostuneelle lukiolaiselle voi osakkeisiin, korkoinstrumentteihin ja rahastoihin tutustumisen jälkeen suositella rahastoihin verrattavissa oleviin sijoitusvakuutuksiin perehtymistä. Pankeilta löytyy kattavia oppaita näihin liittyen.

Osake tarkoittaa omistusosuutta osakeyhtiöstä. Kun sijoittaja ostaa yhtiön osakkeen, hän siis omistaa osan kyseisestä yhtiötä. Osakkeet eivät ole nykyään fyysisiä papereita, vaan ne kirjataan sähköisesti kunkin sijoittajan arvo-osuustilille. Osakkeisiin sijoitettaessa tuotto muodostuu osakkeen arvonnoususta ja osingoista. Arvonnousu tarkoittaa sitä, että sijoittaja ostaa osakkeen halvalla ja myy myöhemmin kalliilla. Osinko taas tarkoittaa rahasummaa, jonka yhtiö halutessaan maksaa vuosittain osakkeenomistajille, mikäli yhtiö on tehnyt voittoa kuluneen vuoden aikana.

Osakkeenomistajalla on myös oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja olla vaikuttamassa yhtiön päätöksiin. Pääsääntöisesti kun yhtiöllä menee hyvin, osakekurssit nousevat ja kun yrityksellä menee huonosti, osakekurssit laskevat. Osakkeen hinta määräytyy pörssissä osto- ja myyntitarjousten perusteella. Uutiset yrityksestä vaikuttavat ostokäyttäytymisen. Kun yrityksen odotetaan menestyvän tulevaisuudessa paremmin, löytyy markkinoilta ostajia, jotka korottavat tarjouksiaan saadakseen yhtiön osakkeita. Vastaavasti huonot uutiset saavat osakkeenomistajia myymään osakkeitaan pois alemmilla myyntitarjouksilla ja näin osakkeen kurssi laskee.

Suomalaisilla osakkeilla käydään kauppaa **Helsingin Pörssissä**. Sijoittaja voi käydä esimerkiksi Kauppalehden internetsivuilla tarkastelemassa eri osakkeita ja niiden kurssihistorioita sekä uutisointeja yrityksistä. Osakkeet ovat parhaiten tuottava sijoitusmuoto, mutta koska sijoittamisessa tuotto ja riski käyvät aina käsi kädessä, liittyy osakkeisiin myös suurin riski. Maailman osakkeet ovat tuottaneet aikavälillä 1900-2011 keskimäärin 8,6 % vuodessa ja niiden volatiliteetti eli riskitaso on ollut keskimäärin 17,7 %.*

* Lähde: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Artikkelit/Pages/05_2011.aspx

Korkoinstrumentit tarkoittavat velkakirjoja. Velkakirjoihin tai joukkovelkakirjoihin sijoittaminen tarkoittaa sitä, että jokin taho, esimerkiksi valtio, haluaa lainata rahaa ja laskee liikkeelle velkakirjan. Lainanantajina toimivat sijoittajat. Lainasumma voi olla esimerkiksi miljoona euroa, joka jaetaan tuhanteen tuhannen euron suuruiseen osaan. Hankintahinta on se summa, jonka lainanantaja maksaa lainanottajalle. Lainapääoman takaisinmaksun määrää kutsutaan nimellisarvoksi. Velkakirjojen tuotto muodostuu hankintahinnan ja nimellisarvon erotuksesta.

Korkoinstrumentit voidaan jakaa kahteen ryhmään niiden juoksuajan mukaan eli ajan lainan ottamishetkestä takaisinmaksuun. Laina-ajaltaan alle vuoden mittaisia instrumentteja kutsutaan **lyhyen koron sijoituksiksi**. Yli vuoden mittaiset velkakirjat ovat taas **pitkän koron sijoituksia**.

Lyhyen koron joukkolainat ovat suhteellisen vähäriskisiä ja niitä voi verrata pankkitalletuksiin. Myös tuotot ovat hyvin tiedossa etukäteen. Niihin sijoitettaessa syntyy kuitenkin liikkeellelaskijariski eli mahdollisuus siitä, ettei lainanottaja pysty maksamaan velkaansa takaisin. Tämä koskee lähinnä yritysten liikkeelle laskemia velkakirjoja, ei niinkään valtion tai vastaavien vakavaraisten instituutioiden velkakirjoja. Toisin kuin lyhyen koron velkakirjoissa, pitkän koron joukkovelkakirjalainoissa velallinen maksaa vuosittain velkojalle korkoa, jota kutsutaan kuponkikoroksi. Pitkän koron sijoituksissa tuotto muodostuu siis hankintahinnan ja nimellisarvon erotuksen lisäksi tästä vuotuisesti kuponkikorosta.

Vuosien 1900 ja 2011 välillä valtion pitkän koron joukkolainat ovat tuottaneet maailmalla keskimäärin 4,7 % vuodessa.* Vastaavasti suomalaiset joukkolainat ovat tuottaneet keskimäärin 7,1 %.* Maailman joukkolainojen volatiliteetti eli arvojen keskihajonta vuositasolla on ollut 10,4 %.* Kyseessä on siis osakkeita vähäriskisempi sijoitusmuoto, mutta vastaavasti tuottomahdollisuudet ovat pienemmät.

* Lähde: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Artikkelit/Pages/05_2011.aspx

Rahastoihin sijoittamien on helppo tapa hajauttaa varat erilaisiin sijoituskohteisiin. Käytännössä sijoittaja ostaa osuuden rahastosta ja rahaston hoitaja eli sijoitusalan ammattilainen sijoittaa sijoittajilta kerätyt rahat edelleen osakkeisiin tai muihin sijoituskohteisiin. Kyseessä on siis etenkin sijoittamisen aloittelijalle helppo tapa päästä mukaan sijoittamiseen.

Rahastot voidaan jaotella niiden sijoituspolitiikan mukaan. **Osakerahastot** sijoittavat osakkeisiin, **korkorahastot** korkoinstrumentteihin ja **yhdistelmärahastot** sekä osakkeisiin että korkoinstrumentteihin. Osakerahastot voidaan jakaa edelleen esimerkiksi niiden sijoituskohteiden toimialan, yhtiön koon tai maantieteellisen sijainnin perusteella. Osakerahastot ovat riskiltään ja tuottomahdollisuuksiltaan korkeimmat. Korkorahastot jaetaan lyhyen-, pitkän- ja keskipitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastot on riskittömin vaihtoehto, sillä ne sijoittavat korkoinstrumentteihin, joiden laina-aika on alle vuoden. Pitkän koron rahastot taas sijoittavat joukkovelkakirjalainoihin, joiden laina-aika on yli vuosi. Pitkän koron rahastoissa riski on hieman suurempi, mutta samalla myös tuottomahdollisuudet kasvavat.

Yhdistelmärahastoja tarkastellessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, millaisessa suhteessa ne sijoittavat osakkeisiin ja korkoinstrumentteihin. Mitä suurempi paino osakesijoituksilla on, sitä suurempiriskisestä rahastosta on kyse. Usein rahaston säännöissä on määritelty, mikä osakkeiden ja korkoinstrumenttien suhde rahastossa tulee olla, mutta mikäli rahaston sijoituspolitiikka antaa myöten, voi salkunhoitaja muokata rahaston rakennetta näkemyksensä mukaan.

	Vuosittainen tuotto					Volatiliteetti 12kk
Rahasto	2010	2011	2012	2013	2014	
OP-Varovainen	2,32 %	-6,55 %	11,14 %	2,50 %	7,19 %	4,53 %
OP-Maltillinen	-	-	3,39 %	4,20 %	8,46 %	9,28 %
OP-Rohkea	9,39	-12,20 %	12,28 %	11,36 %	12,73 %	14,07 %

Rahastojen tuottomahdollisuudet ja riskitasot vaihtelevat paljon, sillä niiden sijoitusmuotopainotukset ja osakevalinnat saattavat vaihdella merkittävästi. Yllä olevaan kuvaan on kerätty suuntaa-antavaksi esimerkiksi Osuuspankin kolmen eri riskitason rahaston vuosituottoja ja riskitaso volatiliteetilla mitattuna. OP-Varovainen –rahaston sijoituspolitiikan mukaan rahasto sijoittaa pääsääntöisesti 80 % korkomarkkinoille ja 20 % osakkeisiin. OP-Maltillinen taas sijoittaa noin kolmanneksen varoista osakkeisiin ja loput korkomarkkinoille. OP-Rohkea –rahasto sijoittaa varoista pääsääntöisesti jopa 80 % osakkeisiin ja 20 % korkomarkkinoille.

Volatiliteetti kertoo rahaston arvon vaihteluista tiettynä aikana eli toimii riskimittarina. Luonnollisesti suurimpien tuottomahdollisuuksien rahastossa on korkein riski ja pienimpien tuottomahdollisuuksien rahastossa pienin riski. **Sharpen luvun** avulla esimerkiksi rahastojen tuottoja voidaan vertailla keskenään, jos niiden riskitasot on tiedossa. Mitä suu-

rempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmin rahasto on tuottanut suhteessa riskitasoonsa. Sharpen luku lasketaan vähentämällä rahaston tuotosta markkinoiden riskitön tuotto ja jakamalla saatu arvo rahaston volatiliteetilla eli riskillä. Jos oletetaan, että markkinoilta olisi ollut saatavissa 2 % riskitön tuotto, saataisiin Osuuspankin rahastoille viimeisimmillä arvoilla seuraavat Sharpen luvut. OP-Varovainen on siis ollut paras rahasto, kun tuottoa on verrattu otettuun riskiin.

OP-Varovainen (7,19 - 2) / 4,53 = n. **1,15**
OP-Maltillinen (8,46 - 2) / 9,28 = n. **0,70**
OP-Rohkea (12,73 - 2) / 14,07 = n. **0,76**

Alla oleva kaavio havainnollistaa eri sijoitusmuotojen tuottomahdollisuuksia ja riskejä. Sijoitusmuotoja kannattaa pohtia juuri oman riskinsietokyvyn näkökulmasta. Puhdas osakesalkku sisältää suuren riskin, mutta samalla korkeat tuottomahdollisuudet. Salkun riskiä on mahdollista tasata ottamalla mukaan esimerkiksi lyhyen koron rahastoja.

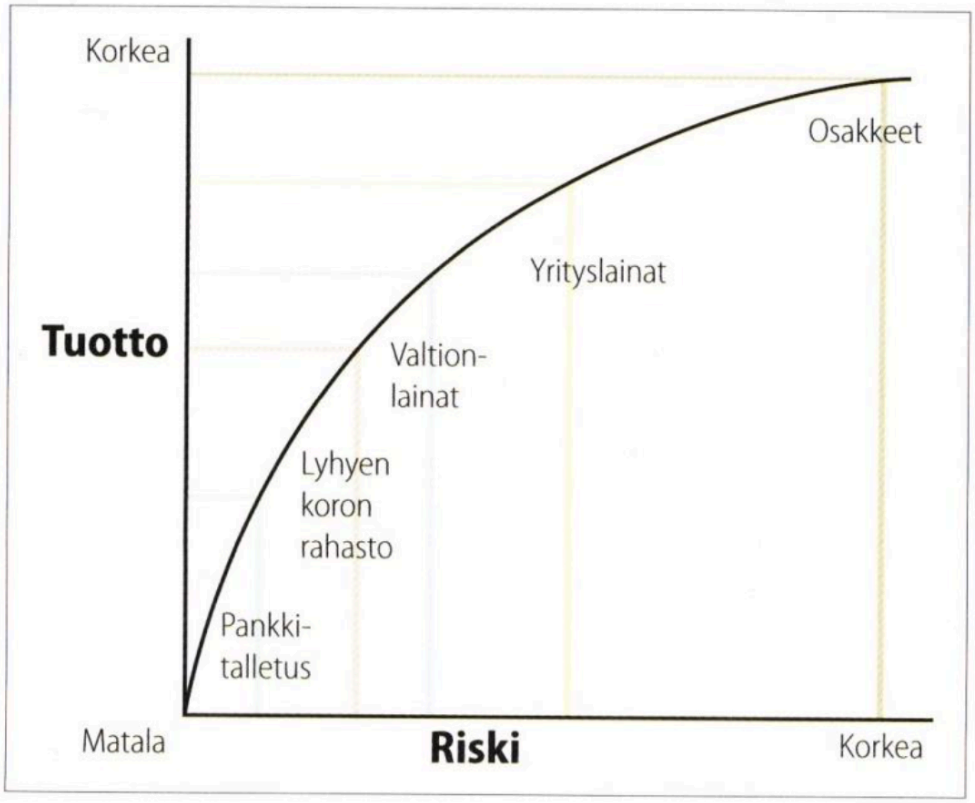

Sama kuvaaja toimii myös suuntaviivana laitettaessa sijoitusmuotoja helppousjärjestykseen. Pankkitalletuksen tekeminen vaatii sijoittajalta tilin avaamisen ja sen jälkeen ei käytännössä mitään. Korkean tuottomahdollisuuden suora ja aktiivinen osakesijoittaminen taas vaatii harjoittajaltaan aikaa ja vaivaa seurata jatkuvasti yritysten uutisointia, vuosiker-

tomuksia ja tilinpäätöksiä sekä markkinoiden tilannetta. Yksi olennaisimpia päätöksiä sijoitusstrategiaa muodostaessa onkin, sijoittaako itse vai antaako rahat ammattilaiselle ja jäädä odottamaan tuottoja. Rahastojen esitteitä tutkiessa kannattaa kiinnittää huomiota **TER –lukuun** (Total Expense Ratio), joka kertoo kuinka paljon yhteensä rahasto perii erilaisia kuluja sijoittajilta pois lukien kaupankäyntikulut. Luku esitetään kokonaiskulujen prosenttiosuutena pääomasta.

Aktiivisesti hoidetut rahastot pyrkivät ylittämään markkinoiden keskimääräisen tuoton aktiivisella sijoittamisella ja perivät työstään passiivisia rahastoja korkeampia palkkioita. Rahastoanalyyseihin erikoistunut Morningstar tuotti Helsingin Sanomille keväällä 2015 vertailututkimuksen Suomeen rekisteröityjen aktiivisten osakerahastojen ja vertailuindeksin tuotoista. Viimeisen viiden vuoden aikana aktiivisesti hoidetuista rahastoista vain noin joka kymmenes päihitti vertailuindeksin.

Sijoituspiireissä liikkuu tarina venäläisestä apinasta, joka vuonna 2010 päihitti sijoituskilpailussa 94 % venäläisistä investointirahastoista. Rahastoon sijoittaminen ja vastuun siirtäminen ammattilaiselle saattaa tuntua vapauttavalta ja helpolta, mutta sijoittajan kannattaa pitää mielessä, että osakekurssit heiluvat ja yritykset nousevat ja kaatuvat. Kukaan ei voi ennustaa tulevaisuutta täydellisesti, ei edes salkunhoitaja.

Sijoittaminen käytännössä

Tämän luvun tarkoituksena on antaa aloittelevalle sijoittajalle käytännön ohjeita sijoittamiseen. Asiaan perehtymättömälle itse kaupan käyminen käytännössä saattaa olla mysteeri, joten arvo-osuustilin avaamista ja arvopaperikaupan käymistä on avattu perusteista lähtien. Myös aloittelijan on tärkeää tietää sijoitusten verotuksesta, etteivät ennakkoon tehdyt tuottolaskelmat epäonnistu verovaikutusten unohduttua. Lukiolaisen sijoitusoppaassa on avattu myös sijoittamisen verotusta kirjoitusvuoden 2015 lainsäädännön mukaan.

Kaupan käyminen

Sijoittaja tarvitsee kaupankäyntiä varten **välittäjän**. Helsingin Pörssissä toimii erilaisia välittäjiä, jotka voivat olla esimerkiksi pankkeja tai sijoituspalvelutaloja. Keskeisiä eroja eri välittäjien välillä on lähinnä kaupankäynti-, säilytys- ja hallinnointikustannusten erot. Oma pankki on helppo valinta perustaa arvo-osuustili ja käyttää välittäjänä, koska kaupankäynti onnistuu kirjautumalla omaan verkkopankkiin. Toisaalta sijoittamiseen erikoistuneet välittäjät kuten Nordnet pystyvät tarjoamaan edullisia hintoja sijoittajille.

Ensimmäinen askel kohti arvopaperikaupan tekemistä on siis **arvo-osuustilin** avaaminen. Kyseessä on tili, jolla käteisen sijaan säilytetään arvopaperiomistuksia. Arvo-osuustilin rinnalla on oltava myös rahatili, jonka kautta arvopaperikaupan rahaliikenne kulkee. Kun arvo-osuustili on perustettu ja sijoittaja on päättänyt ostaa tiettyä osaketta, tehdään **ostotarjous**. Tämä onnistuu nykyään internetissä jopa älypuhelimen ja välittäjän sovelluksen kautta. Sijoittaja siis ilmoittaa, että haluaa ostaa tietyn määrän tiettyä osaketta tietyllä rahasummalla. Mikäli välittäjä löytää ostajan, kaupat syntyvät. Suomessa rahat lähtevät ostajan tililtä kolmantena pankkipäivänä kaupanteon jälkeen eli vaikka ostaja löytyisi heti, näkyy omistus arvo-osuustilillä vasta kyseisen ajan jälkeen. Myyntiprosessi etenee vastaavasti, ostotarjouksen sijaan vain tehdään **myyntitarjous**.

Sijoitusstrategia

Sijoittamiseen on kehitetty lukuisia erilaisia strategioita ja taktiikoita. Jos olisi jokin yksi tapa, jolla tekisi varmasti voittoa, käyttäisivät kaikki sitä. Täysin varmaa ja riskitöntä strategiaa ei ole olemassa. On kuitenkin hyvä pohtia omia tarpeitaan ja muodostaa oma sijoitusstrategia, jottei jätä sijoituspäätöksiä tunteiden heittelehtimisen varaan. Tämä opas kannustaa muodostamaan oman strategian seuraavien kysymysten avulla.

1. Mitä varten sijoitetaan?
2. Kuinka pitkäksi aikaa sijoitus on tarkoitus on tehdä?
3. Kuinka paljon sijoittaja on valmis sietämään rahanmenetystä?

4. Mihin sijoituskohteisiin sijoitetaan?
5. Annetaanko varat ammattilaisen haltuun vai hoidetaanko sijoittaminen itse?

Maailman parhaillakin sijoittajilla sijoitusstrategiat poikkeavat toisistaan. Toiset kannustavat valitsemaan tarkasti vakavaraisia yrityksiä ja pitämään osakkeita hallussa pitkään. Toiset tekevät aktiivisesti kauppaa ja pyrkivät voittoihin löytämällä hyviä osakkeita halvalla ja myymään kalliilla. Esimerkiksi sijoituspalveluita tarjoavan Nordnetin verkkosivuilla arvo-osuustiliä avatessa pääsee tekemään henkilökohtaisen riskinsietotestin, joka tarjoaa omiin tarpeisiin sopivia sijoituskohteita.

Verotus

Sijoittamisessa syntyneistä voitoista on maksettava veroa. Esitäytetty veroilmoitus helpottaa ainakin aloittelevan piensijoittajan elämää. Verohallinto kerää tiedot veronmaksajan osakeomistuksista ja -kaupoista, osingoista jne. Korkotuloista peritään lähdeveroa ja sijoituksien tuotoista pääomatuloveroa. Esimerkkinä joukkolainasta saatu korko on lähdeveron alaista tuloa ja osakkeen myyntivoitto pääomatuloveron alaista tuloa. Kirjoitusvuonna 2015 sekä lähde- että pääomatulovero ovat 30 % (pääomatulovero verovuodesta 2015 alkaen >33 000 € / 33 %).

”Sijoittaja myy osakkeita **5000 €** voitolla. Pääomatulovero on 30 %. 5000 € voitosta peritään veroa 5000 € * 0,3 = 1500 €. Sijoittajalle jää 5000 € - 1500 € = **3500 €**.”

Toisin kuin lähdeverosta, joka on niin sanotusti lopullinen vero, pääomatuloverosta voi tehdä vähennyksiä. Vähennyskelpoiset korkomenot sekä arvopaperin hankkimisesta ja säilyttämisestä kertyneet menot 50 € ylittävältä osalta voidaan vähentää pääomatuloista.

Pörssiyhtiöiden maksamista osingoista 15 prosenttia on verovapaata tuloa. Loput 85 % on pääomatuloveron alaista tuloa. Sijoitusrahastojen tuotoista peritään niinikään pääomatuloveroa, joka pidätetään samalla kun tuottoja maksetaan.

”Sijoittaja saa osinkotuloja **5000 €**. 85 % eli 5000 € * 0,85 = 4250 € osinkotuloista on veronalaista tuloa. Pääomatulovero on 30 % eli 4250 € * 0,3 = 1275 €. Sijoittajalle jää 5000 € - 1275 € = **3725 €**.”

Sijoittamisen ja verosuunnittelun vasta-alkajankin kannattaa muistaa muutama vinkki verotukseen liittyen. Esimerkiksi sijoittamiseen liittyvä kirjallisuus, koulutukset ja seminaarit, tietokone ja ohjelmistot kannattaa yrittää vähentää verotuksessa. Myös vahvistettuja myyntitappioita on mahdollista vähentää verotuksessa viitenä seuraavana vuotena. Mikäli vahvistetut tappiot ovat vanhenemassa ja myyntejä ei ole muuten tulossa, kannattaa harkita osakkeiden myymistä voitolla joka tapauksessa ja mahdollisesti ostaa samat osakkeet myöhemmin takaisin, jotta luovutustappioiden verovähennykset saa käytettyä.

Mistä lisätietoa sijoittamiseen?

Sijoittamisen konkarit Kim ja Tom Lindström ohjeistavat ytimekkäästi kirjassaan Onnistu osakemarkkinoilla (2011): ”Älä koskaan sijoita sellaiseen liiketoimintaan, jota et ymmärrä!” Sijoittamiseen kannattaa siis ryhtyä, vasta kun on perillä sijoituskohteista ja itse sijoitustoiminnasta. Kirjasuosituksena aloittelevalle sijoittajalle mainittakoon Mika Pesosen Säästäjästä sijoittajaksi – Jokamiehen sijoitusopas (2011). Pesonen avaa sijoittamista ja käsitteistöä maanläheisellä tavalla ja havainnollisilla käytännön esimerkeillä. Myös Karo Hämäläisen Osakesijoittajan opas (2003) sopii sijoittamisen perusteita opiskelevalle hyvin. Kirja auttaa piensijoittajaa ymmärtämään pörssin toimintaa ja myös siihen liittyvää uutisointia ja tilastomateriaalia.

Internet on oiva lähde etsittäessä tietoa pörssikursseista ja yrityksistä. Kauppalehden sivuilta löytyy kattavasti niin kurssihistoriaa kuin pörssiuutisiakin. Paras lähde yrityksiä vertaillessa on varmastikin niiden omat internetsivut ja niiltä löytyvät vuosikertomukset ja osavuosikatsaukset. Myös Tilastokeskuksen, Pörssisäätiön sekä Finanssivalvonnan verkkosivut tarjoavat mielenkiintoisia tilastoja, uutisia ja tutkimuksia sijoittamisesta.

Vuosikertomus

Vuosikertomus löytyy yleensä yrityksen verkkosivujen sijoittajaosiosta. Nimensä mukaisesti siinä esitellään sanoin, kuvin ja numeroin yhtiön viime vuosi. Vuosikertomus jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen on vapaamuotoisempi osio, jossa yhtiön viime vuoden tapahtumia käydään läpi sanallisesti ja luodaan yleensä myös katseita tulevaisuuteen. Varsinainen tilinpäätös löytyy vuosikertomuksen lopusta. Tilinpäätös on osakeyhtiölain tarkasti määrittämä taloudellinen selvitys yrityksen taloudellisesta toiminnasta ja varallisuudesta.

Tilinpäätös

Tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta ja rahoituslaskelmasta. Tilinpäätöksen ulkomuoto saattaa vaikuttaa monimutkaiselta ja loputtoman pitkältä, mutta on omassa luokassaan lähteenä sijoittajalle. Olennaista on oppia poimimaan sieltä ne tiedot, jotka vaikuttavat sijoittajan päätöksiin ja kertovat havainnollisimmin yrityksen taloudellisesta tilasta mahdollisena sijoituskohteena.

Tuloslaskelma kertoo numeroin yhtiön tarkastelukauden liiketoiminnasta. Paljonko tuotteita on myyty, mitä kuluja on ollut ja paljonko on erotus? Siinä raa’asti yksinkertaistettuna koko tuloslaskelma. Liikevaihto tarkoittaa myyntituloja. Sen alle on listattu kulut, verot ja

muut menot. Tilikauden voitto/tappio on lopputulos laskutoimituksesta, joka kertoo ollaanko viime vuoden tulojen ja menojen jälkeen jääty plussalle vai miinukselle ja kuinka paljon.

Tase kuvaa yrityksen varallisuuden tilannetta. Se on jaettu kahteen osaan, vastaava ja vastattava. Vastaava tarkoittaa yrityksen varoja, esimerkiksi rakennuksia ja varastossa olevia tuotteita. Vastattava taas kertoo mistä rahat ovat tulleet. Olennaisimpia asioita tasetta tarkastellessa on katsoa, minkälainen suhde yrityksen vieraalla ja omalla pääomalla on. Vieras pääoma tarkoittaa velkarahaa ja oma pääoma esimerkiksi myynnillä hankittuja varoja. Täydellistä suhdetta omalle ja vieraalle pääomalle on hankalaa määrittää, mutta sijoittajan kannattaa miettiä kaksi kertaa yrityksen osakkeiden ostamista, jos yritys vaikuttaa syvästi velkaantuneelta.

Tunnuslukuja

Sijoittajat käyttävät erilaisia tunnuslukuja sijoituskohteiden vertailuun. Ne eivät kuitenkaan välttämättä yksittäisinä kerro koko totuutta yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Taitava sijoittaja tekee sijoituspäätöksensä tarkkailemalle useampia tunnuslukuja.

P/E –luku eli osakkeen hinta jaettuna osakekohtaisella tuloksella kertoo sijoittajalle, kuinka monta vuotta teoriassa nykyisellä tulostahdille menee, että voitot maksavat osakkeen hinnan takaisin. Optimaalinen P/E –luku riippuu yrityksestä ja toimialasta, mutta kun arvo on yli 10, kannattaa ottaa selvää, odotetaanko yrityksen kasvattavan tulostaan tulevina vuosina ja ovatko perusteet kuinka pitäviä. Mitä suurempi luku on, sitä parempia perusteluita yrityksen menestykselle tulevaisuudessa kannattaa vaatia sijoituspäätöksen pohjalle.

P/B –luku taas kertoo kuinka paljon yhtiön oman pääoman markkina-arvo poikkeaa kirjanpidollisesta arvosta. Kuten P/E –lukua tarkastellessa, kannattaa korkean P/B –luvun omaavan yrityksen kanssa olla tarkkana. Voidaanko yritykseltä odottaa todella niin suurta kasvua, että on järkevää maksaa suuria erotuksia kirjanpidolliseen arvoon nähden? Vuonna 2005 Helsingin Pörssin keskimääräinen P/B –luku oli 2,5.

Kolmas erityisesti sijoittajaa kiinnostava tunnusluku on **Osakkeen osinkotuottoprosentti**. Se lasketaan jakamalla osinko tarkastelupäivän kurssilla. Osinkotuotto-% kiinnostaa siis sijoittajaa, sillä se ilmoittaa karkeasti minkälaista osinkotuottoa voidaan odottaa osakkeen arvoon nähden. Sijoittaja voi verrata osinkotuotto-odotuksia esimerkiksi Helsingin Pörssin keskimääräiseen osinkotuottoprosenttiin, joka oli vuosina 2008 - 2012 oli 3,6.

Sijoittaminen yhdessä sivussa

Jos haluat rikastua, harkitse sijoittamista. Ylimääräisen rahan tuhlaaminen tai tallettaminen pankkitilille voi tuntua helpolta ja turvalliselta, mutta harkitulla riskin ottamisella on mahdollisuus päästä käsiksi suurempiin tuottoihin. Sijoittaminen tarkoittaa sijoituskohteiden ostamista ja myymistä. Osta sijoituskohteita, joiden arvon uskot nousevan.

Sijoittamisessa tuotto ja riski käyvät aina käsi kädessä. Sijoittamisessa riskillä tarkoitetaan epävarmuutta tulevasta. Riskiä ei siis pyritä poistamaan kokonaan, koska muuten myös tuottomahdollisuudet häviäisivät. Rahat kannattaa sijoittaa erilaisiin sijoituskohteisiin, jottei yhden sijoituskohteen epäonnistuminen kaada koko sijoituskokonaisuutta eli sijoitussalkkua.

Sijoituskohteista tyypillisimpiä ovat osakkeet, korkoinstrumentit ja rahastot. Osakkeissa riski ja tuotto-odotukset ovat korkeat, korkoinstrumenteissa matalammat. Rahastojen kautta hajauttaminen ja kaupankäynti on mahdollista ulkoistaa sijoittamisen ammattilaisella palkkiota vastaan. Rahastot ovatkin helppo tapa aloittaa sijoittaminen, ja kokemuksen karttuessa voi vaihtaa suoriin sijoituksiin.

Sijoittamisen aloittaminen vaatii arvo-osuustilin perustamista, jonne arvopaperiomistukset merkitään. Arvo-osuustilin voi perustaa esimerkiksi oman pankin kautta. Kaupankäynti onnistuu useimmiten niinikään oman verkkopankin kautta. Ennen sijoittamisen aloittamista kannattaa määritellä, mitä varten sijoitetaan, kuinka pitkäksi aikaa sijoitus tehdään, kuinka paljon rahanmenetystä sijoittaja on valmis sietämään, mihin sijoituskohteisiin sijoitetaan ja hoidetaanko sijoittaminen itse vai ulkoistetaanko se esimerkiksi rahastojen avulla ammattilaiselle.

Sijoita vain sijoituskohteisiin, joita ymmärrät. Tietoa löytyy loputtomasti, myös aloittelijoille suunnattuja kirjoja ja verkko-oppaita on paljon. Ennen sijoittamista osakkeisiin kannattaa tutustua yritysten vuosikertomuksiin, tuloslaskelmaan ja taseeseen, jotka löytyvät usein helposti yrityksen verkkosivuilta. Eri sijoituskohteita voi vertailla tunnuslukujen avulla, jotka kertovat esimerkiksi sijoituskohteen riskeistä ja tuottomahdollisuuksista.

Sijoittamiseen liittyy riski hävitä kaikki sijoitetut rahat. Tiedosta tämä, mutta esimerkiksi rahan lainaaminen vakavaraiselle valtiolle joukkovelkakirjaan sijoittamalla on suhteellisen vähäriskinen tapa ansaita talletustiliä korkeampaa tuottoa. Osakkeilla on mahdollista saada vielä korkeampia tuottoja, ja kun muistaa sijoittaa useaan erilaisiin yritykseen, ei yhden yrityksen kaatuminenkaan kaada sijoitussalkkua. Jännittäviä hetkiä sijoittamisen parissa!